МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0124-з-дн
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
О. В. Лелюх

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доц.
О. О. Самсонова

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доц.
Л. М. Шульга

Запоріжжя
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
«____» _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ (СТУДЕНТОВІ)

Лелюх Ользі Вікторівні

1. Тема роботи: «Формування інтелектуальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в Новій українській школі засобами інтерактивних ігор»
керівник роботи Самсонова Олена Олександрівна, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н. затверджені наказом ЗНУ від «02» жовтня 2025 р. № 1394-с

2. Строк подання студентом роботи: 21.12.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: аналіз та узагальнення психолого-педагогічної, соціальної й філософської літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): з'ясувати сутність поняття «інтелектуальна готовність», «навчання», «виховання», «гра»; розкрити зміст та завдання формування інтелектуальної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі; визначити види, принципи, особливості інтелектуальної підготовки та організації гри; визначити компоненти та рівні сформованості інтелектуальної готовності до навчання у школі дошкільників; дослідити рівень сформованості інтелектуальної готовності до навчання у школі дошкільників; розробити програму підготовки дитини до навчання засобами гри.

5. Перелік графічного матеріалу: 8 таблиць, 10 рисунків з результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Самсонова О. О.	01.12.2024 р.	01.12.2024 р.
Розділ 1	Самсонова О. О.	02.12.2024 р.	02.02.2024 р.
Розділ 2	Самсонова О. О.	07.04.2025 р.	07.04.2025 р.
Висновки	Самсонова О. О.	08.09.2025 р.	08.09.2025 р.
Додатки	Самсонова О. О.	06.10.2025 р.	06.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01.11.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень	виконано
2	Аналіз наукових джерел	листопад	виконано
3	Написання вступу	грудень-березень	виконано
4	Написання першого розділу	квітень-вересень	виконано
5	Написання другого розділу	вересень	виконано
6	Написання висновків	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ О. В. Лелюх
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ О. О. Самсонова
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Нормоконтролер _____ Л. М. Шульга
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 50 с., 8 таблиць, 10 рисунків, 58 джерел, 2 додатки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити зміст, форми та методи формування інтелектуальної готовності дітей до навчання в школі.

Об’єкт дослідження: процес формування інтелектуальної готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: гра, зміст, форми та методи інтелектуальної готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження.

Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, для вивчення стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці; класифікація та систематизація, для впорядкування підходів до виховання чи навчання дітей; моделювання, для створення теоретичної моделі освітнього процесу або методики.

Емпіричні методи: педагогічне спостереження, вивчення поведінки дітей або роботи вихователя у природних умовах; діагностичні методи: анкетування, бесіди та інтерв'ю з вихователями та батьками; тестування дітей; вивчення продуктів діяльності дітей, аналіз малюнків, поробок, розповідей дитини для оцінки рівня розвитку.

Статистичні: кількісний та якісний аналіз даних, обробка результатів тестів та анкет; порівняльний аналіз, зіставлення даних експериментальної та контрольної груп. Практичне значення: впровадження визначених умов, моделі методичних рекомендацій у практику роботи закладу дошкільної освіти.

Галузь використання: заклади дошкільної освіти.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ, ГРА, ІНТЕРАКТИВНІ ІГРИ, НАВЧАННЯ, ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ДІТИ.

SUMMARY

Leliukh O.V. Formation of intellectual readiness of senior preschool children for studying in the New Ukrainian School by means of interactive games. Zaporizhzhia, 2026. 78 p.

The qualification work consists of an introduction, 2 sections, findings, a list of references (66 items), and 2 appendices on 14 pages.

The relevance of the topic is due to the need to modernize the preparation of children for school in conditions of martial law and digitalization, which requires the implementation of innovative teaching methods in shelters and online format. In the context of the requirements of the New Ukrainian School, intellectual readiness is considered as a complex formation that encompasses cognitive development, speech competence and emotional intelligence. The need to determine effective conditions and means of this process, in particular the potential of interactive games for the formation of key competencies of senior preschoolers, determines the choice of the research topic.

The purpose of the study is to theoretically substantiate and experimentally verify the content, forms and methods of forming children's intellectual readiness for schooling.

According to the purpose the following tasks are defined:

1. To determine the essence of the concepts of “intellectual readiness”, “interactive games” of children of senior preschool age.

2. To analyze the problem of forming children's intellectual readiness for schooling by means of interactive games.

3. To highlight the features of children's intellectual readiness for schooling.

4. To investigate the levels of formation of intellectual readiness for schooling in children of senior preschool age.

5. To substantiate the program of forming preschoolers' intellectual readiness for schooling.

Object of the study: the process of forming intellectual readiness for schooling of children of senior preschool age.

Subject of the study: game, content, forms and methods of intellectual readiness for schooling of children of senior preschool age.

The first chapter “Theoretical foundations of the formation of intellectual readiness of children for schooling” the phenomenon of intellectual readiness for schooling in scientific literature is considered, the features of the formation of intellectual readiness for schooling in children are highlighted, interactive games are analyzed as a means of preparing a child for schooling.

The second chapter “Research on the levels of formation of intellectual readiness of preschoolers for schooling” the levels of formation of intellectual readiness for schooling are determined, a program for the formation of intellectual readiness of children for schooling is developed and the results of the study are analyzed.

Keywords: intellectual readiness, game, interactive games, teaching, preschool education institution, children.

ЗМІСТ

Вступ……..…….. 8
Розділ 1 Теоретичні основи формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі..... 13
1.1 Феномен інтелектуальної готовності до навчання у школі у науковій літературі……..……... 13
1.2 Особливості формування інтелектуальної готовності до навчання дітей у школі…….……..…….. 21
1.3 Інтерактивні ігри як засіб підготовки дитини до навчання у школі…..... 30
Розділ 2 Дослідження рівнів сформованості інтелектуальної готовності дошкільників до навчання……...……..…… 35
2.1 Дослідження рівнів сформованості інтелектуальної готовності дошкільників до навчання……..……...……..….. 35
2.2 Програма формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі……...……..…….. 42
2.3 Аналіз результатів дослідження..... 52
Висновки…….……...……..…… 55
Список використаних джерел……...……..…..… 58
Додатки……..…….. 65

ВСТУП

Актуальність теми полягає у тому, що на сьогодні освіта зазнала викликів щодо організації навчання та виховання дітей, адже в умовах війни у закладах дошкільної освіти проводиться освітній процес в укритті чи онлайн. Сучасні умови та фактори впливають на дітей дошкільного віку, їх рівень засвоєння знань.

В усі часи актуальним питанням досліджень науковців є підготовка дитини до навчання у школі, адже це важливий етап у формуванні всебічно-гармонійної особистості дитини дошкільного віку. Саме у дошкільному дитинстві, сензитивному періоді розвитку дитини закладається основні характеристики, якості особистості. Наскільки дитина засвоїть знання, отримає вміння та навички для життя, настільки успішним надалі буде її навчання у школі.

На сьогодні аспектів готовності дитини до навчання у школі багато. Науковці звертають увагу на психологічну готовність, когнітивну готовність, мотиваційну, фізичну, інтелектуальну, тощо. Зокрема, багато досліджень присвячено саме інтелектуальній готовності, адже дитині необхідно засвоїти знання у дошкільному дитинстві, життєвий досвід, який надалі вона буди використовувати у навчанні у початковій школі. Саме інтелектуальна готовність відіграє важливу роль у подальшому успішному навчанні дитини. На сьогодні у рамках інтелектуальної готовності вчені відводять увагу емоційному інтелекту дошкільників. Оскільки дитина, яка навчається у школі, та попередньо перебуває у закладі дошкільної освіти має вміти розуміти свої емоції та емоції оточуючих людей, навчатись керувати власними емоціями, вміти співпереживати на володіти навичками емпатії.

Нова українська школа наголошує, що дитина, яка випускається зі школи повинна набути необхідних їй компетентностей: комунікативна, соціальна, громадянська тощо. Тож на сьогодні вже починаючи із закладу дошкільної

освіти з дітьми мають застосовуватись сучасні методами та технології навчання.

Питання підготовки дітей до шкільного навчання розкривають у своїх працях вчені: О. Бєлова [9], Л. Брикунець [11], Н. Голота [16], Л. Дусанська [21], та інші. Вчені наголошують на сучасній підготовці дитини до школи, надання дітям знань, що необхідні для життю, вмінь та навичок для подальшого навчання у школі. Вони зазначають, що період дошкільного дитинства відповідає за становлення «маленької особистості», але майбутнього дорослого громадянина нашої держави.

На сьогодні вчені розглядають багато аспектів підготовки дитини до навчання:

- надання необхідних життєвих знань;
- когнітивні та практичні навички;
- мовленнєвий розвиток дитини;
- комунікативні навички;
- емоційний інтелект;
- гнучкість мислення, критичне мислення;
- креативність та творчість тощо [23, с. 13].

Ми підтримуємо думку науковців, що зазначені аспекти, є частиною вагомою процесу підготовки дитини до шкільного навчання та становлення всебічно-розвиненої особистості дитини загалом.

Інтелектуальна готовність, на думку, Т. Ілляшенко, А. Обухівської, Н. Стадненко вміщує в свій зміст формування знань дітей про навколишній світ, надання знань, вмінь та навичок дітям відповідно до програм розвитку і виховання дітей та вимог Нової української школи. Саме тому вчені наголошують на формуванні основних компетентностей, які необхідні дітям (ігрової, соціальної, громадянської, математичної, комунікативної тощо). Адже зміст означених компетентностей передбачає знання вміння і навички, що необхідні для подальшого навчання у школі та життя загалом [27].

Аспекти формування інтелектуальної готовності дитини до навчання у

школі представляє у своїх наукових розвідках О. Камишна, яка досліджує розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. Вчена наголошує, що сьогодні діти мають труднощі у мовленні, це зумовлено зовнішніми та внутрішніми факторами впливу на дитину. Тому необхідно у рамках підготовки дитини до навчання у школі, перш за все, формувати мовленнєві навички, комунікативну компетентність, адже у початковій школі дитина має висловлювати свою думку, доводити, аргументувати, спілкуватись вільно з однолітками та вчителем. Проте, в умовах сьогодення на цей процес впливають гаджети, якими так завжди цікавляться діти [29]. Ми погоджуємось із думкою науковиці, що на сьогодні мовленєвий розвиток важливий у рамках підготовки дітей до навчання у школі, а саме, інтелектуальної готовності.

Як зазначено вище, вченими велика увага приділяється питанню вивчення інтелектуальної готовності дитини до навчання. Досліджені аспекти та особливості, теоретичні питання та підходи до вивчення означеної теми, розкрито сутність основних понять означеного питання. Проте, на нашу думку, не дослідженими сторонами теми є етапи формування інтелектуальної готовності дитини до навчання, умови підготовки дитини до навчання у школі, ефективні форми та методи роботи з дошкільниками в означеному напрямі, засоби формування інтелектуальної готовності. Також, на нашу думку, глибоких досліджень потребує питання ролі вихователя закладу дошкільної освіти у підготовці дітей до школи та організації розвивального середовища, як важливої умови означеного процесу. Тож з огляду на вище зазначене нами обрану тему кваліфікаційної роботи «Формування інтелектуальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в Новій українській школі засобами інтерактивних ігор».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці змісту, форм та методів формування інтелектуальної готовності дітей до навчання в школі.

Об’єкт дослідження: процес формування інтелектуальної готовності до

навчання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: гра, зміст, форми та методи інтелектуальної готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність понять «інтелектуальна готовність», «інтерактивні ігри» дітей старшого дошкільного віку.

2. Проаналізувати проблему формування інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання засобом інтерактивних ігор.

3. Висвітлити особливості інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі.

4. Дослідити рівні сформованості у дітей старшого дошкільного віку інтелектуальної готовності до навчання.

5. Обґрунтувати програму формування інтелектуальної готовності дошкільників до навчання у школі.

Методи дослідження.

Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, для вивчення стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці; класифікація та систематизація, для впорядкування підходів до виховання чи навчання дітей; моделювання, для створення теоретичної моделі освітнього процесу або методики.

Емпіричні методи: педагогічне спостереження, вивчення поведінки дітей або роботи вихователя у природних умовах; діагностичні методи: анкетування, бесіди та інтерв'ю з вихователями та батьками; тестування дітей; вивчення продуктів діяльності дітей, аналіз малюнків, поробок, розповідей дитини для оцінки рівня розвитку.

Статистичні: кількісний та якісний аналіз даних, обробка результатів тестів та анкет; порівняльний аналіз, зіставлення даних експериментальної та контрольної груп.

Наукова проблема, на вирішення якої спрямоване дослідження, полягає у визначенні особливостей формування інтелектуальної готовності дітей до

навчання у школі, доведенні ефективності інтерактивних ігор в означеному напрямі роботи з дошкільниками.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці та апробації програми, форм та методів формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати мають можливість застосовувати та впроваджувати у свою діяльність вихователі закладів дошкільної освіти у напрямі підготовки старших дошкільників до навчання у початковій школі..

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

1.1 Феномен інтелектуальної готовності до навчання у школі у науковій літературі

В умовах сучасної освіти постає необхідність ефективної підготовки дітей до шкільного навчання. Дитина дошкільного віку отримує знання у закладі дошкільної освіти, вміння та навички.

У цьому підрозділі для нашого дослідження вважаємо необхідним представити феномен інтелектуальної готовності до навчання у школі у науковій літературі.

Розпочнемо із дослідження загального поняття «підготовка дитини до школи». Означене поняття знаходить місце у дослідженнях Л. Кондратенко [35], І. Маруненко [39], Т. Піроженко , І. Карабаєвої, Л. Соловйової, О. Хартман [43] та інших провідних науковців.

Як заначає К. Муліка, готовність дитини до навчання у школі тарнується як «комплексний стан, що включає психологічну, соціальну, фізичну та інтелектуальну зрілість; це не лише знання букв і цифр, а й емоційна стабільність, вміння спілкуватися, працювати за правилами, контролювати себе, зосереджуватись та бажання вчитися для успішної адаптації та навчання, а не лише академічні навички, які формуються вже в школі» [48]. Ми погоджуємось із думкою науковиці, що цей процес відображає загалом становлення особистості дитини дошкільного віку, формування її навичок, якостей. Цей процес насамперед має відбуватись у закладі дошкільної освіти, та важливу роль де відіграє саме вихователь, його позиція та зразок поведінки для наслідування.

З урахуванням представленого поняття та інших досліджень вчених нами

визначено власне поняття «підготовки дитини до навчання у школі». Ми трактуємо це поняття як процес формування знань, вмінь та навичок, які необхідні дитини для навчання у школі, який має відбуватись комплексно у співпраці усіх учасників освітнього процесу (батьки, педагоги, адміністрація закладу дошкільної освіти».

Для нашого дослідження представимо трактування поняття «готовність дитини до шкільного навчання». Л. Тарнавська представляє означене поняття як сформованість у дитини необхідних компетентностей, що передбачає стандарт дошкільної освіти та вимагає стандарт початкової освіти [55]. Ми погоджуємось, із думкою науковця, проте, можемо зауважити, що необхідні компетентності, та їх формування прописано у діючих парціальних та авторських програмах розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля», «Афлатот», тощо.

Представимо види готовності дітей до навчання у школі:

- психологічна;
- мотиваційна;
- фізична;
- інтелектуальна;
- соціальна тощо.

Для дослідження феномену інтелектуальної готовності вважаємо необхідним представити і особливості інших видів підготовки дошкільників до навчання.

Дослідники розглядають психологічну готовність дитини до школи як комплексну структуру. Виходячи з різних наукових парадигм, ключовими елементами цього феномену вважають соціально-особистісний, мотиваційний, емоційно-вольовий та інтелектуальний аспекти. Формування такої готовності традиційно орієнтується на критерії «шкільної зрілості», що відповідають вимогам навчального закладу до майбутнього першокласника [57].

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання Л. Скорич трактується як сформованість психічних ознак дитини, пізнавальних психічних

процесів (уваги, мовлення, мислення, пам’яті, уяви тощо), вміння дітей керувати власними емоціями, виражати та проживати емоції [52]. Ми погоджуємось із цією думкою, проте, хочемо зауважити, що діти дошкільного віку мають бути готові до школи відповідно до норм вікових ознак та можливостей, керувати емоціями та розуміти емоційні стани інших дитина тільки навчається, і наголошувати на повній сформованості даної ознаки, на нашу думку не дотично.

Мотиваційна готовність дитини до навчання у школі розкривається у працях науковців: Б. Андрієвського, О. Байєр, Ю. Гільбух; О. Главник, Т. Гончаренко; Т. Ілляшенко; О. Кепканової; Т. Кондратенко, С. Кулачківської, та інших провідних науковців.

Мотиваційна готовність В. Шмаргун трактується як сформованість бажання дитини навчатись у школі, досягати успіхів та отримувати знання, вміння та навички [61]. На сьогодні мотиваційна готовність відіграє важливу роль у формуванні особистості дитини дошкільного віку, зокрема і підготовки до школи. Мотиваційна готовність має наступні елементи:

- бажання навчатись;
- бажання йти до школи;
- інтерес до отримання нових знань;
- бажання долати труднощі у разі їх виникнення;
- бажання спілкуватись та взаємодіяти з однолітками (однокласниками у школі);
- бажання до взаємодії із навколишнім світом шкільного навчання.
- бажання та здатність брати відповідальність за навчання та виконувати поставлені завдання;
- здатність виявляти вольові зусилля тощо.

Мотиваційна готовність є важливою у рамках саме сформованості бажання навчатись, отримувати нові знання, взаємодіяти з однолітками, навколишнім світом. Дитина має виявляти зусилля щодо подолання труднощів та отримання нових знань і закріплення вже набутих.

Якщо дитина не матиме бажання йти до школи, навчатись то процес навчання може бути безуспішним, дитина важко долатиме труднощі, не намагатиметься досягати успіху.

Фізична готовність дитини до навчання у школі передбачає сформованість фізичних якостей та показників здоров'я відповідно визначеним нормам. Дитина, яка часто хворіє чи має вади здоров'я не завжди зможе ефективно сприймати знання. Саме фізичний стан має вагоме значення у формуванні особистості дитини.

Фізична готовність передбачає наступні елементи:

- сформованість дрібної моторики та координації;
- сформованість фізичних якостей;
- здатність виконувати рухи і вправи у відповідності до вимог за віком старшого дошкільного віку;
- сформованість культурно-гігієнічних навичок;
- здатність до фізичної витривалості;
- бажання до взаємодії із навколишнім світом шкільного навчання.
- сформованість здоров'я, його показників та відсутність частих хвороб;
- здатність виявляти фізичні зусилля тощо.

Фізична готовність впливає на засвоєння дитиною знань, вмінь та навичок, адже дитина, яка добре себе почуває може активно виконувати завдання та засвоювати знання.

Соціальна готовність дитини до навчання у школі розкривається у працях науковців: М. Бітянової, Л. Божович; О. Бугріменко; М. Гінзбурга, І. Дубровіної, Д. Ельконіна, А. Зака, М. Костікової, М. Котової.

Соціальна готовність дитини до навчання у школі трактується І. Романєєвою, Н. Колотій як здатність дитини взаємодіяти із навколишнім світом, зокрема у суспільстві, взаємодіяти у команді, встановлювати комунікативний контакт.

На нашу думку, та з урахуванням досліджень провідних науковців соціальна підготовка дитини до навчання у школі має наступні елементи:

- здатність встановлювати контакт з дорослими та однолітками;
- володіння засобами мовленнєвого самовираження;
- здатність до активного слухання;
- сформованість фонематичного слуху;
- здатність до висловлення думки, аргументування;
- бажання до взаємодії із однокласниками.
- вміння співпрацювати у команді, домовлятись;
- здатність швидко приймати рішення у непередбачуваних ситуаціях.

Соціальна готовність дитини до навчання є важливою, адже вона забезпечує взаємодію із середовищем школи. У даному питанні важливою є саме адаптація дитини до шкільного навчання. Адаптація, в залежності від особливостей дитини дошкільного віку може бути наступною:

- легка адаптація (дитина швидко вливається в колектив, встановлює контакт з однолітками, вчителем);
- середня (дитина має труднощі в колективі, встановленні контакту з однолітками, вчителем);
- низька (дитина не може встановити контакт в колективі, встановленні контакту з однолітками, вчителем);
- важка (складна, дитина почуває себе в колективі не комфортно, вона хворіє, тобто організм фізично реагує на зовнішні фактори).

О. Губенко досліджує у своїх наукових розвідках особливості підготовки та адаптації п’яти- та шестирічних дітей до школи, вчений наголошує, що в залежності від вікових та індивідуальних, гендерних особливостей адаптація дітей дошкільного віку проходить по-різному. На це впливає також попереднє відвідування дитиною закладу дошкільної освіти, якщо дитина не ходила до дитячого садка, вона не матиме уявлення про засвоєння норм та правил поведінки, їй важко буде підлаштовуватись під правила школи [18]. Ми погоджуємось із думкою науковця, та вважаємо, що дитина має відвідувати заклад дошкільної освіти, адже це позитивно впливає на формування соціальної компетентності дошкільників.

Інтелектуальна готовність відображена у працях науковців: О. Антонова [4]; В. Антонюк [5]; О. Гришко, І. Карапузова [17] та інших вчених.

Вчені представляють підходи до трактування означеного поняття:

- філософський;
- соціологічний;
- психологічний;
- педагогічний;
- акмеологічний;
- системно-діяльнісний.

Поняття інтелектуальної готовності до шкільного навчання за філософським підходом трактується як загальне формування особистості дитини, її світогляду, позиції.

Питання формування світогляду дитини як важливої компоненти інтелектуальної готовності розкривається у працях М. Козігори [32]. Вчений наголошує, що дитина майбутня доросла людина повинна мати світогляд, власну думку. Важливу діяльність у цьому аспекті відіграє заклад дошкільної освіти, який реалізує вимоги програм розвитку дітей дошкільного віку та стандарту дошкільної освіти.

Т. Піроженко, С. Ладивір, О. Вовчик-Блакитна досліджуючи становлення внутрішньої картини світу дошкільника наголошують на формуванні світогляду дитини про навколишній світ та його життя [42].

Соціологічний підхід до трактування поняття «інтелектуальна готовність дитини до навчання у школі» відображається у працях О. Колмикової [33]. Вчена наголошує на тому, що у означене поняття розглядається крізь призму соціологічних досліджень і трактується як сформованість знань дитини про навколишній світ, зокрема навчання у школі, вміння спілкуватись та встановлювати контакт з однолітками та дорослими, швидко адаптуватись до умов нового освітнього середовища. На нашу думку це важливий підхід у розвитку дитини дошкільного віку та формування її особистості загалом.

Психологічний підхід до визначення поняття «інтелектуальна готовність» відображається у наукових розвідках вченого К. Муліка [48], Л. Скорич [52] та інших науковців.

О. Чекстере у своїх наукових розвідках досліджує соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання. Вчений розглядає означене поняття, як важливу складову психічного становлення дитини дошкільного віку, адже знання залежать від психічних розвивальних процесів та їх розвитку [58]. Ми підтримуємо думку науковця, та вважаємо, що психологічний аспект дослідження поняття інтелектуальної готовності на сьогодні є значущим та актуальним.

Педагогічний аспект дослідження поняття інтелектуальної готовності охоплює формування у дітей знань вмінь та навичок, які необхідні для навчання у школі та життя загалом. У цьому аспекті звернемось до стандарту дошкільної освіти. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що для підготовки дитини до навчання у школі необхідно формувати сучасні компетентності випускника дошкільного закладу:рис 1.1.

Рисунок 1.1 – Компетентності дітей дошкільного віку

Ми представили основні важливі компетентності із стандарту дошкільної

освіти, які відіграють визначальну роль для нашого дослідження. У цьому підтверджується педагогічний підхід до дослідження поняття інтелектуальної готовності дитини до навчання у школі, адже кожна компетентність передбачає формування когнітивного компоненту, тобто знань дитини. Дані тези знайшли своє відображення у дослідженнях науковців: О. Пісоцького, О. Калюжної, , саме у праці щодо, проблеми формування інтелектуальної готовності до школи дітей шостого-сьомого року життя [44].

Акмеологічний підхід до визначення поняття інтелектуальної готовності до навчання у школі відображається у працях Л. Покорної, яка наголошує на . інтелектуальній та особистісній готовності дитини до засвоєння другої мови. Вчена наголошує що необхідно дати дітям знання не про одну мову. Педагогічний аспект в даному випадку є частиною двомовності і формування знань дітей з інших мов [46].

Системно-діяльнісний підхід до визначення поняття інтелектуальної готовності наголошує на необхідності організації системи навчання дітей у рамках формування інтелектуальної готовності, адже системність, доступність та науковість є важливими елементами означеного питання та напряму роботи з дітьми дошкільного віку.

Такі аспекти знайшли відображення у працях Л. Терещенко (готовність дитини до навчання у школі: інтелектуальний аспект) [56], І. Черній (навчально-інтелектуальні уміння молодших школярів) [59], та інших провідних науковців.

Отже, у цьому підрозділі ми представили феномен «інтелектуальна готовність дитини до навчання у школі», визначили підходи вчених до трактування означеного поняття. Ми визначили, що означене питання є актуальним на сьогодні та потребує подальшої уваги вчених та науковців.

У перспективі нашого дослідження надалі є визначення особливостей, етапів та психолого-педагогічних умов і аспектів формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання.

1.2 Особливості формування інтелектуальної готовності до навчання дітей у школі

У попередньому підрозділі нами зазначено, що інтелектуальна готовність залежить дітей до навчання у школі залежить від багатьох факторів, зокрема і від організації навчання та середовища у якому перебувають діти.

С. Шевченко у своїх дослідженнях розглядає питання інтелектуальної готовності дитини до школи, вчений наголошує на можливостях надання дітям знань до допомогою сучасних методів навчання та виховання дошкільників [58]. Ми погоджуємось, що методи роботи з дітьми на сьогодні є гострим питанням організації освітнього процесу з дошкільниками. На нашу думку вихователь закладу дошкільної освіти має враховувати особливості сучасних дітей у інтелектуальній готовності та організації освітнього процесу з дітьми табл. 1.1:

Таблиця 1.1 – Риси сучасної дитини та їх врахування в освітньому процесі при підготовці дитини до навчання у школі

Риси сучасної дитини	Їх врахування в освітньому процесі при підготовці дитини до навчання у школі
- недорозвинене мовлення; - зацікавленість гаджетами; - багатозадачність; - нестійка увага; - сприймання матеріалу «поверхово» - недостатня посидючість та володіння навичками самоконтролю	- пропонувати більше дидактичних ігор; - проведення дистанційних онлайн-ігор; - проведення ігор та вправ на розвиток уваги, короткочасної та довготривалої пам’яті. - надання головної інформації дітям, знань, вмінь та навичок, що необхідні для життя; - настільно-друковані ігри.

Представлені риси відіграють важливу роль у формуванні інтелектуальної готовності до шкільного навчання. Вихователь має враховувати індивідуальні особливості дітей та організовувати цей процес ефективно .В. Шмаргун розкриває психосоматичні особливості в інтелектуальному розвитку дітей, наголошуючи, що ознаки здоров'я впливають на інтелектуальний розвиток та засвоєння дітьми знань. Вчений також представляє, що умови сьогодення змушують дітей нервувати, що негативно впливає на їх інтелектуальний розвиток та розвиток особистості загалом [62].

З урахуванням вище зазначеного у сучасній педагогічній літературі розкриваються труднощі дітей у інтелектуальній готовності до навчання та можливості і перспективи дітей у інтелектуальній готовності до навчання табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Труднощі, можливості та перспективи дітей у інтелектуальній готовності до навчання

Труднощі дітей у інтелектуальній готовності до навчання	Можливості і перспективи дітей у інтелектуальній готовності до навчання
- нестійка пам'ять, засвоєння дітьми знань відбувається поступово; - велика кількість складної інформації; - невідповідність інтересам форм та методів навчання; - небажання вчитись та отримувати нові знання; - пасивний словник переважає активним (труднощі у висловленні власної думки); - недостатній життєвий досвід та кількість знань про навколишній світ;	- гра як провідна діяльність, за допомогою якої дитина отримує знання; - можливість отримання знань за допомогою використання сучасних інформаційних технологій; - швидке запам'ятовування дозволяє опановувати рідну та іноземні мови; - можливості командної роботи, сучасних завдань, що спрямовані на розвиток критивного та креативного мислення; - можливості для навчання у НУШ

З урахуванням вище зазначеного, зауважимо, що діти маючи сучасні риси, мають і можливості для навчання та ефективного засвоєння знань, проте, дітям важко іноді опановувати матеріал враховуючи кількість і завдання.

На сьогодні дітям дошкільного віку ставлять вимоги оточуючі, не завжди ці вимоги є однаковими та злагоджено єдиними, це впливає на навчання та виховання дитини.

У дослідженнях В. Шмаргун, А. Гапонько наголошують на впливі оточуючи на засвоєння знань дітьми, формування дитини як всебічно-розвиненої особистості загалом [63]. Так, зауважимо, які саме особистості впливають на дитину, її розвиток і виховання, моральне та соціальне становлення

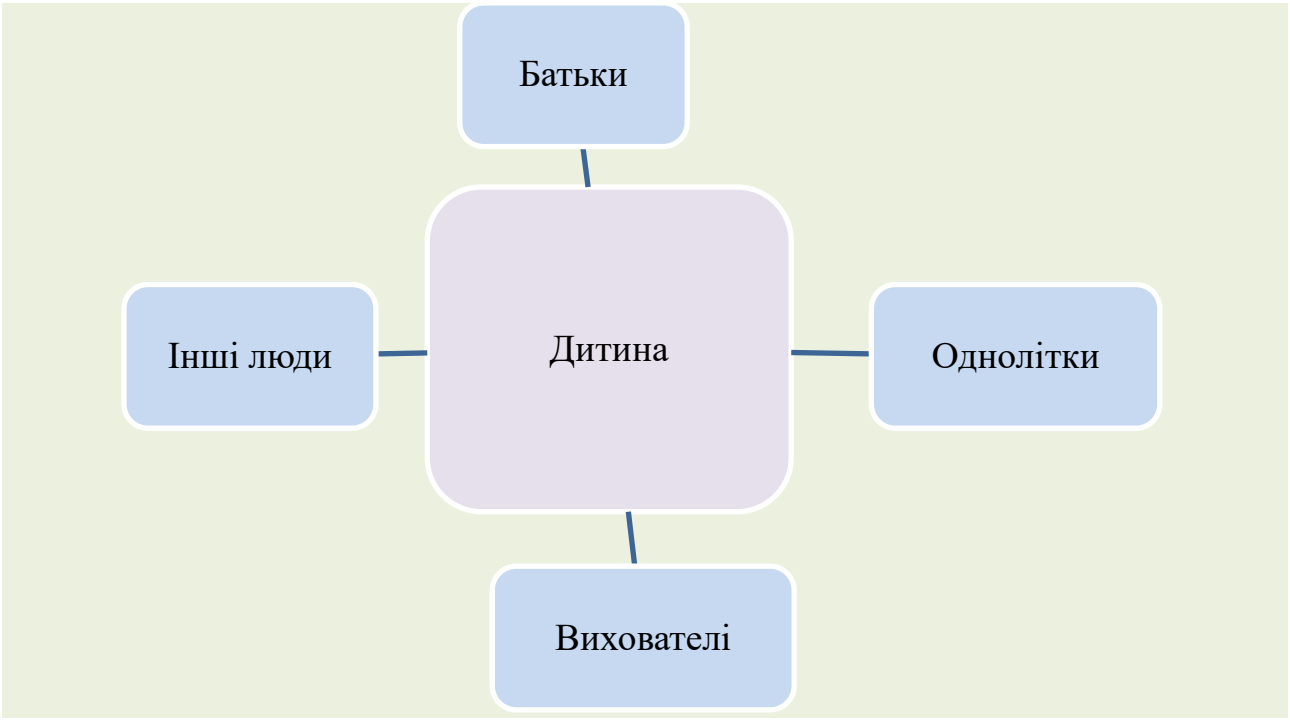

Рисунок 1.2 – Суб’єкти впливу на дитину

Як ми бачимо вчені наголошують на тому, що на дитину впливають батьки, педагоги, однолітки, та інші рідні чи знайомі люди. Кожна особистість може ставити свої вимоги до дітей, проте, так не має бути. Дитині важко відповідати усім вимогам одночасно, у неї постає нерозуміння як правильно діяти чи поводити себе. У цьому аспекті для ефективного навчання та виховання дитини необхідно забезпечити єдність вимог усіх суб’єктів впливу

на дитину. За умови співпраці дитина розумітиме єдині правила поведінки, у таких вимогах їй краще засвоювати знання, вміння та навички, що необхідні для життя.

Питанням дослідження особливостей інтелектуального навчання та його організації, підготовки дітей до навчання у школі висвітлюється у працях вчених: А. Руденок, К. Дуднік. Вчені виділяють елементи формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання [50].

1. Сформованість мовлення (рамках інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання необхідна сформованість мовлення, адже дитина має спілкуватись на вільному рівні з однолітками та дорослими, володіти засобами самовираження та великий за обсягом словниковий запас).

2. Сформованість мислення (наочно-дійови мислення у дошкільному дитинстві переходить до начно-образного, що надалі буде продовжуватись формуватись у початковій школі, саме тому педагоги мають спрямувати свої зусилля на розвиток основних видів мислення, що відіграє важливу роль для засвоєння надалі дітьми знань).

3. Сформованість пізнавального інтересу (пізнавальний інтерес формується у дітей дошкільного віку з урахуванням вікових можливостей, дитина отримує нові знання, прагне надалі їх удосконалювати, має вміти застосовувати знання у житті та різних ситуаціях, що відіграє важливу роль у формуванні інтелектуальної готовності дитини до навчання.

4. Розвинуте творче мислення (розвиток у дитини творчого та креативного мислення позитивно впливає на засвоєння знань, особливо коли дитина отримує радість від навчання, вона засвоює знання краще, сприймає оточуюче середовище, черпає знання із природного довкілля та соціального, у цьому аспекті ми доводимо, що вплив соціального середовища відіграє важливу роль у формуванні, становленні особистості дитини дошкільного віку).

5. Розвинуте критичне мислення (критичне мислення передбачає знаходження виходу із ситуації у разі потреби, вміння співпрацювати у команді та домовлятись, саме розвиток критичного мислення відіграє важливу роль у

засвоєнні знань дітьми [50].

Г. Силенок у своїх дослідженнях розглядає елементи готовності інтелектуальної дитини до школи:

- виконавча дисципліна та графічні навички (здатність дитини чітко дотримуватися інструкцій дорослого, працювати автономно та впевнено керувати рухами руки при відтворенні ліній на папері);

- концентрація та вибірковість уваги (вміння фокусуватися на суті навчального завдання та алгоритмі його розв'язання, ігноруючи сторонні подразники чи несуттєві деталі).

- навчальна саморегуляція та контроль (свідоме ставлення до навчання: розуміння мети, планування кроків, робота за встановленим стандартом (правилом) та самостійна перевірка виконаної роботи).

- розвиток довільної уваги через копіювання (здатність дитини максимально точно відтворювати запропонований еталон, що свідчить про високий рівень зосередженості та зорової пам’яті) [51].

На нашу думку ці елементи сформованості дитини до шкільного навчання є актуальними та відіграють важливу роль у засвоєнні знань дітьми. Дитина, яка має ці знання, буде готова до дорослого життя, вирішення проблемних ситуацій, співпраці з однолітками та дорослими.

Психологічні умови інтелектуальної готовності дитини до навчання розглядає у своїх працях:

- соціальний мотив (дитина прагне навчатись у соціумі, засвоювати нові знання, вміння та навички, саме тому дітям необхідно давати можливість вибору, досвід агентності, можливість співпраці у команді);

- саморегуляція (як психологічна основа успішного навчання дитини та засвоєння знань, дитина ще не володіє навичками самоконтролю, проте вона навчається посидючості та навичкам, які необхідні для подальшого навчання у школі).

У дослідженнях вчених представляється етапи формування інтелектуальної готовності дитини до школи:

- підготовчий дитина у закладі дошкільної освіти отримує знання починаючи з групи молодшого дошкільного віку, вміння та навички, у неї формується мислення що є підготовкою до навчання у школі);

- початковий (під час занять та різних заходів у закладі дошкільної освіти дитина проявляє пізнавальний інтерес, що є важливим на даному етапі та для інтелектуальної готовності дитини до школи);

- активний (у групі старшого дошкільного віку дитина засвоює знання, вміння та навички, намагається реалізувати їх у ігровій діяльності, на цьому етапі необхідно пропонувати дітям різні види ігор та активностей, співпрацю у команді);

- діяльнісний (під час ігор, інших видів діяльності дитина виявляє знання та життєвий досвід, на цьому етапі важливо пропонувати дітям різні бесіди, моделювання ситуацій, театралізації, тощо).

На сьогодні у сучасних програмах навчання і виховання дітей дошкільного віку відображаються вимоги до освітнього процесу, зокрема і до форм та методів роботи з дітьми дошкільного віку.

Визначимо ефективні на сьогодні форми роботи з дошкільниками:

- заняття;
- ігри;
- бесіди;
- квести;
- театралізація;
- розваги;
- вікторини;
- конкурси тощо.

З урахуванням сучасних освітніх умов та дистанційної освіти вихователі мають підлаштовувавати методи роботи. На думку вчених, на рівень інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання впливає вибір методів роботи з дітьми педагога.

У дошкільній педагогіці застосовують традиційну класифікацію методів:

наочні, словесні, практичні. Вважаємо необхідним для подальшого нашого дослідження представити опис цих методів навчання.

Важлива група методів у напрямі формування інтелектуальної готовності дитини до школи: наочні методи. Питання наочних методів у засвоєнні дітьми знань відображено у працях науковців: Т. Поніманської, К. Ушинського, В. Самсонової, А. Богуш (поєднання словесних та наочних методів навчання) та інших провідних науковців. Ми підтримуємо думку вчених, що наочні методи є важливими у роботі з дітьми, вихователі мають використовувати деионстраційний та роздатковий матеріал з дітьми.

Важливими та ефективними наочними методами є: перегляд зображень та ілюстрацій, показ слайдів, мультфільмів, діафільмів, спостереження, розглядання предметів та іграшок, театралізовані вистави для дітей, наочне моделювання тощо. На нашу думку одними із цікавих методів використання з дітьми є саме наочне моделювання, адже воно передбачає застосування наочних пікторгам, мнемотаблиць, схем, що передує успішне запам'ятовування дітьми матеріалу. Схематично представимо наочні методи навчання робрти і формування інтелектуальної готовності з дітьми до школи рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Компетентності дітей дошкільного віку

Словесні методи ефективні тим, що дитина приймає інформацію слуховим аналізатором, на думку психологів коли дитина чує інформацію, вона її запам'ятовує на 30 відсотків. До словесних методів вчені відносять: бесіда, розповідь, пояснення, читання художньої літератури. На гашу думку одним із ефективних саме словесних методів є бесіда, адже діти навчаються слухати та сприймати інформацію. Саме бесіда може бути одним з ефективних методів донесення дітям інформації щодо навчання у школі, вихователь може розповісти дітям наскільки цікаво навчатись, чому необхідно навчатись у школі та отримувати знання. У морально-етичних бесідах ми можемо донести інформацію до дошкільників, які є правила поведінки у школі. Така діяльність відіграє важливу роль в адаптації дитини до шкільного навчання. Ті норми і правила поведінки, які дитина засвоїла у закладі дошкільної освіти, надалі вона їх буде співставляти з правилами у школі. Цей етап є певною соціалізацією дитини до шкільного навчання рис 1.4.

Рисунок 1.4 – Компетентності дітей дошкільного віку

Наступною важливою групою методів роботи з дітьми дошкільного віку є

практичні методи. Ця проблема відображена у працях науковців: А. Богуш, Т. Поніманської, Н. Вахняк, Л. Шульги, Г. Чорної та інших науковців. У деяких дослідженнях ми можемо простежити, що практичні методи висвітлюються як прпктично-ігрові. Ми підтримуємо означену думку, адже складова гри є важливою у навчанні дітей та формуванні її особистості загалом. До практично-ігрових методів вчені відносять: ігри-драматизації, дидактичні ігри, рухливі ігри, режисерські ігри, театралізація та інші методи, із класифікацію ми представимо схематично рис 1.5.

Рисунок 1.5 – Компетентності дітей дошкільного віку

Саме практично ігрові методи є ефективними у сприйманні дітьми інформації, адже навчання через гру надає дітям позитивні емоції, що зумовлює процес мієлінізації, під час якого дитина краще запам'ятовує матеріал та у неї виробляються «гормони щастя».

Отже, у цьому підрозділі ми представили особливості формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання, визначили та

описали елементи інтелектуальної готовності, представили етапи її формування та основні ефективні методи навчання дітей дошкільного віку.

Перспективою подальших наших досліджень у наступному підрозділі є висвітлення гри як ефективного засобу навчання, а саме інтерактивної гри, яка актуальна в умовах основного, дистанційного та змішаного навчання.

1.3 Інтерактивні ігри як засіб підготовки дитини до навчання у школі

Питання впровадження гри з дітьми дошкільного віку висвітлено у працях провідних науковців та програмах розвитку навчання та виховання дітей дошкільного віку [1; 2].

У авторській програмі підготовки дитини до шкільного навчання зазначається про необхідність формування сучасних компетентностей дітей дошкільного віку Е. Алієва представляє діагностичну програму за допомогою якої необхідно формувати готовність дітей до навчання у школі, програма містить вимоги та умови організації підготовки до навчання, ігри вправи, форми та методи психологічної діагностики до школи [3].

На сьогодні важливими методами роботи з дітьми є саме інтерактивні ігри за допомогою яких вихователь формує все бічну особистість дитини, питання використання інтерактивних ігор з дітьми висвітлено у працях науковців: В. Бегей, М. Оліяр [7], А. Бурової [13], Д. Забіли [22].

Розглянемо детальніше праці науковців щодо інтерактивних ігор навчання дошкільників. І. Гевко у своїх працях представляє використання інтерактивних технологій в освіті, вчений наголошує на необхідності активних ігор з дітьми, їх включення в режим закладу дошкільної освіти [14; 15].

І. Дичківська представляє інноваційні педагогічні технології, що відіграють важливу роль у формуванні знань, вмінь та навичок дітей дошкільного віку [19].

С. Доценко представляє у своїх наукових розвідках актуальність розвитку

інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку засобами stem-освіти. Вчений наголошує що це інтерактивний спосіб навчання дітей, який включає цікаві інтерактивні ігри та вправи, що на сьогодні важливо використовувати сучасному вихователю в дошкільній освіті [20].

За сучасною класифікацією ігор, як бачимо на сьогодні актуальні режисерські, ігри-драматизації, сюжетно-рольові та інші види ігор. Представимо особливості проведення та організації ігор з дітьми дошкільного віку з урахуванням досліджень вчених.

Т. Завязун представляє сучасні підходи до організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку: організація гри на свіжому повітрі, використання сучасних розвиваючих ігор, оформлення та дизайн сучасного розвивального, ергономічного середовища [24].

Ми підтримуємо думку науковця, що дизайн ігрового середовища, його наповнення та змістовність відіграє важливу роль у сформованості ігрової компетентності та підготовки дітей до шкільного навчання.

На думку О. Пірогенко ігрова діяльність дитини починає формуватись з молодшого дошкільного віку, коли у дитини формується перший ігровий досвід та ігрові навички, надалі дитина навчається підбирати предмети замінники, застосовувати життєвий досвід свій у грі [25].

Л. Іщенко, як провідна науковиця щодо дослідження ігрової діяльності дітей дошкільного віку, зазначає, що використання ігрових методів навчання сприяє засвоєнню знань здобувачами освіти на різних рівнях освіти [28].

Н. Ковальова, представляє, що гра є засобом розвитку, навчання та виховання дошкільників. На гашу думку, та з урахуванням програм розвитку дітей гра є засобом формування компетентностей дітей дошкільного віку 31.

В умовпх сучасних форм навчання та організації саме дистанційної освіти великої актуальності набувають інтерактивні ігри та вправи. Представимо перелік інтерактивних ігор для дітей дошкільного віку: мікрофон, акваріум, незакінчене речення, підбери пару тощо.

З урахуванням педагогічних досліджень вчених нами розроблено ідеї

інтерактивних сучасних ігор з дошкільниками які можна провести з використанням онлайн-засобів навчання, та підлаштувати під очний формат проведення занять та інших діяльностей з дітьми/

Представимо класифікацію ігор з дітьми рис 1.6

Рисунок 1.6 – Класифікація ігор

Цікавими ідеями для проведення навчання з дітьми їх підготовки до школи є:

- сторітелінг (дітям пропонується завершити речення, казку чи історію), задля цього можна надати дітям іграшки, кубики, предмети із мішечка, так діти удосконалюватимуть свої знання з певних тем, розвиватимуться навички мислення та відбувається розвиток психічних пізнавальних процесів дітей дошкільного віку.

- замалюй історію (ця інтерактивна вправа передбачає використання онлайн-дошки, дітям пропонується послухати історію, вірш чи оповідання. Та за допомогою вихователя і застосування онлайн-інструментів підібрати фігури і

кольори та створити малюнок). У рамках підготовки дітей до навчання у школі, зокрема інтелектуальної готовності, необхідно надавати дітям історії чи оповідання про навчання у школі, можна як попередню роботу запропонувати екскурсію в школу, клас, знайомство з вчителем;

- ранкове привітання: пропонуємо дітям різні смайли із зображенням настрою, діти обирають смайл та аргументують власну думку, чому саме такий настрій. Дана вправа є елементом і частиною ранкової зустрічі, саме така діяльність буде налаштовувати дітей на шкільне навчання, адже за нормами НУШ ранкові зустрічі є обов'язковою діяльністю дітей.

Варіантів привітання і проведення ранкової зустрічі з дітьми є безліч, проте, вихователь закладу дошкільної освіти має враховувати вік, інтереси та можливості дітей. Ранкові зустрічі проведені в інтерактивному форматі сприяють налаштування дитини на роботу протягом усього дня, формуванню інтересу та мотивації до навчання.

У підборі інтерактивних ігор для дошкільників вихователь має враховувати особливості та підходи Нової української школи. Адже у рамках наступності дошкільної та початкової освіти, співпраці вихователів та вчителів необхідно формувати у дітей позитивне ставлення до школи, без навіювання страхів та труднощів. Нова українська школа наголошує на застосування ігор та вправ у початкових класах, щоб к дітей відбувалась злагоджена та легка адаптація до шкільного навчання.

Принципами організації ігор з дітьми дошкільного віку є:

- доступності та науковості;
- врахування сезону та погодних умов, місце проведення гри з дошкільниками;
- врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей дошкільного віку тощо.

З урахуванням сучасного діяльнісного підходу роботи з дошкільниками необхідно організовувати гру з дітьми з урахуванням реалізації сучасних характеристик гри, які представляємо: рис 1.7.

Рисунок 1.7 – Характеристика гри

Отже, у цьому підрозділі ми здійснили аналіз наукової літератури щодо гри з дітьми дошкільного віку, впровадження інтерактивних ігор та підбору сучасних підходів до організації інтелектуальної підготовки до навчання у школі. Ми дійшли висновку, що інтерактивні ігри формують, удосконалюють знання дітей, сприяють розвитку психічних пізнавальних процесів. Перспективою подальшого нашого дослідження є визначення рівнів сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання, розроблення програми та впровадження її в практику роботи закладу дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ

2.1 Дослідження рівнів сформованості інтелектуальної готовності дошкільників до навчання

Для нашого дослідження ми здійснили педагогічний експеримент, який проведено на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №145 «Дружна сімейка» Запорізької міської ради.

Педагогічний експеримент містить констатувальний, формувальний етап та аналіз результатів дослідження. Визначимо завдання нашого дослідження:

1. Визначення критеріїв та рівнів сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання, та підбір діагностичних методів для діагностики сформованості інтелектуальної готовності дитини до навчання у школі.

2. Підготовка дітей до діагностики сформованості інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі.

3. Проведення констатувального вправ, ігор з дітьми дошкільного віку.

4. Аналіз результатів дослідження.

З урахуванням досліджень науковців нами визначено критерії, рівні та показники сформованості інтелектуальної готовності дошкільників. Представимо критерії інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання:

1. Когнітивний (передбачає ,сформованість знань які передбачені програмами розвитку дітей дошкільного віку, знань про навчання у школі, предметів які діти вивчатимуть тощо);

2. Емоційно-ціннісний, передбачає визначення мотивації дитини до навчання, емоцій у процесі отримання знань тощо);

3. Діяльнісний (передбачає визначення вміння дитини виявляти знання у

звичайній та ігровій діяльності, вміння дитини співпрацювати у команді та знаходити спільні рішення, встановлювати контакт з однолітками).

Представимо показники за рівнями сформованості інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання:

Високий:

- дитина знає свій вік, інформацію про рідних, може розповісти її з легкістю;
- дитина володіє знаннями як правильно поводити себе в школі;
- дитина знає правила спілкування, увічливі слова, може легко встановити контакт з однолітками;
- дитина вміє домовлятись у команді та приймати спільні рішення;
- може дати повну відповідь на запитання та аргументувати власну думку;
- дитина бажає навчатись та емоційно-позитивно реагує на інформацію про школу, намагається розуміти свої емоції та емоції дорослих та однолітків;
- дитина володіє навичками посидючості, сприймає матеріал швидко, запам'ятовує його.

Середній:

- дитина практично не знає свій вік, інформацію про рідних, може розповісти її з легкістю;
- дитина іноді володіє знаннями як правильно поводити себе в школі;
- дитина практично не знає правила спілкування, увічлиаіслова, може легко встановити контакт з однолітками;
- дитина практично не вміє домовлятись у команді та приймати спільні рішення;
- може дати повну відповідь на запитання та аргументувати думку;
- дитина іноді бажає навчатись та емоційно-позитивно реагує на інформацію про школу, намагається розуміти свої емоції та емоції дорослих та однолітків;
- дитина володіє навичками посидючості, сприймає матеріал швидко,

запам'ятовує його.

Низький:

- дитина не знає свій вік, інформацію про рідних, може розповісти її з легкістю;
- дитина не володіє знаннями як правильно поводити себе в школі;
- дитина не знає правила спілкування, увічлиаіслова, може легко встановити контакт з однолітками;
- дитина не вміє домовлятись у команді та приймати спільні рішення;
- може не може дати повну відповідь на запитання та аргументувати власну думку;
- дитина не бажає навчатись та емоційно-позитивно реагує на інформацію про школу, намагається розуміти свої емоції та емоції дорослих та однолітків;
- дитина не володіє навичками посидючості, сприймає матеріал швидко, запам'ятовує його.

Констатувальний етап експерименту був проведений з метою визначення рівня творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку та аналізу їхньої здатності до креативного самовираження, виявлення життєвого досвіду у грі та творчій діяльності, що свідчить про сформованість знань дітей у рамках інтелектуальної готовності до шкільного навчання. У дослідженні взяли участь 40 дітей, які були розподілені на експериментальну групу (20 дітей) та контрольну групу (20 дітей).

Мета констатувального етапу.

1. Визначити рівень сформованості інтелектуальної готовності до навчання дітей дошкільного віку та рівень творчого розвитку дітей за допомогою спеціально розроблених методик.

2. Оцінити здатність дітей до самостійного вираження художнього задуму та їхню креативність.

3. Дослідити рівень сформованості уяви та гнучкості мислення дошкільників через аналіз малюнків.

4. Отримати вихідні дані для подальшого порівняння після формувального етапу експерименту.

Для оцінювання рівня сформованості інтелектуальної готовності до шкільного навчання підібрано тестові методики (Додаток Б) та методики діагностики творчого розвитку як складової інтелектуальної підготовки до навчання дошкільників було використано наступні методики:

Методика 1. «Незавершений малюнок».

Мета методики*:* визначити рівень розвитку уяви, креативного мислення та здатності дитини до асоціативного бачення у процесі створення зображення.

Процедура дослідження.

- Дітям пропонувалося доповнити заданий графічний елемент (пляму, лінію або просту фігуру), перетворивши його на певний художній образ.
- Аналізувалися такі показники, як оригінальність, креативність, здатність до асоціативного мислення та використання деталей.
- Діти отримували мінімальні підказки, щоб максимально проявити власну фантазію.

Критерії оцінювання.

- Оригінальність образу – наскільки нестандартно дитина використала запропонований елемент.
- Креативність виконання – застосування нетрадиційних елементів у малюнку.
- Рівень деталізації – чи доповнила дитина малюнок значною кількістю деталей.

Таблиця 2.1 – Результати за методикою «Незавершений малюнок»

Рівень	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	5 (25%)	3 (15%)
Середній	10 (50%)	8 (40%)
Низький	5 (25%)	9 (45%)

Аналіз результатів.

- Високий рівень продемонстрували діти, які оригінально

використовували форму та створювали яскраві образи.

- Середній рівень мали діти, що змогли завершити малюнок, але з незначною кількістю творчих елементів.
- Низький рівень спостерігався у дітей, які створювали дуже прості або шаблонні малюнки, без виявлення творчої ініціативи.

Методика 2. «Вільне малювання».

Мета методики: оцінити здатність дітей до самостійного творчого мислення та їхню оригінальність у виборі тематики, кольорової гами та композиційного рішення.

Процедура дослідження

- Дітям пропонувалося самостійно намалювати будь-що на задану тему.
- Важливо було проаналізувати, наскільки вільно вони обирають сюжети та засоби вираження.
- Оцінювалися гнучкість мислення, використання кольорів, розміщення об’єктів на аркуші.

Критерії оцінювання

- Оригінальність задуму – наскільки нестандартною є ідея малюнка.
- Композиційне рішення – розташування об’єктів, взаємозв’язок між ними.
- Використання кольорів – гармонійність та різноманітність колірної гами.

Таблиця 2.2 – Результати за методикою «Вільне малювання»

Рівень	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	6 (30%)	4 (20%)
Середній	10 (50%)	7 (35%)
Низький	4 (20%)	9 (45%)

Аналіз результатів.

- Високий рівень мали діти, які створювали цікаві та насичені деталями малюнки, проявляючи самостійність у виборі тематики.
- Середній рівень виявили діти, які мали ідею, але потребували

підтримки або підказок.

- Низький рівень спостерігався у дітей, які обирали найпростіші сюжети та не проявляли особливої ініціативи.

Спостереження за діяльністю дитини під час малювання.

Мета: дослідити рівень активності, зацікавленості та мотивації дитини до навчання у школі та творчої діяльності.

Процедура дослідження.

- Спостереження проводилося під час виконання дітьми завдань у межах попередніх методик.

- Фіксувалася зацікавленість дитини у процесі малювання, рівень самостійності, швидкість виконання завдань.

- Оцінювалися ініціативність та емоційне ставлення до творчого процесу.

Критерії оцінювання.

- Рівень зацікавленості – активна, пасивна чи нейтральна участь у творчій діяльності.

- Самостійність – чи потребує дитина допомоги дорослого, чи виконує завдання самостійно.

- Швидкість виконання роботи – наскільки дитина заглиблюється у процес малювання.

Таблиця 2.3 – Результати спостереження

Рівень	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	7 (35%)	3 (15%)
Середній	8 (40%)	9 (45%)
Низький	5 (25%)	8 (40%)

Аналіз результатів.

- Високий рівень продемонстрували діти, які активно брали участь у процесі малювання, проявляли інтерес до експериментів з кольорами, фактурами та нестандартними матеріалами. Вони самостійно знаходили оригінальні рішення, доповнювали свої роботи деталями та виявляли

впевненість у творчій діяльності. Такі діти не боялися пробувати нові техніки й проявляли ініціативу під час створення малюнків.

- Середній рівень мали діти, які виявляли інтерес до творчості, але не завжди проявляли самостійність у виборі технік і сюжетів. Вони потребували додаткової мотивації або підказок вихователя, щоб розширити свої художні можливості. У їхніх роботах спостерігалося використання традиційних форм, але інколи вони вдавалися до експериментування.
- Низький рівень показали діти, які швидко втрачали інтерес до процесу малювання та виконували завдання без особливого ентузіазму. Вони здебільшого використовували найпростіші рішення, обмежувалися мінімальною кількістю деталей і уникаючи складних художніх елементів. Такі діти потребували постійного керівництва та підтримки дорослого, щоб завершити свою роботу.

Висновки за результатами констатувального етапу. Дослідження показало, що рівень інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання та творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку як її складової віку значно варіюється. Частина дітей виявила високий рівень креативності, самостійно створюючи оригінальні композиції, використовуючи нестандартні підходи та активно експериментуючи з різними матеріалами. Проте значна кількість дітей продемонструвала середній і низький рівень творчих здібностей, що проявилося у використанні стандартних форм, обмеженій кількості деталей та відсутності експериментування у процесі малювання. Це свідчить про необхідність додаткової роботи для стимулювання уяви та розвитку художнього мислення у дошкільників.

Отже у цьому підрозділі ми визначили рівень сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання, за результатами дослідження ми бачимо, що означений рівень потребує уваги педагогів та застосування сучасних методів до роботи з дітьми дошкільного віку. У рамках вище зазначеного ми вважаємо необхідним розробити програму формування інтелектуальної готовності дитини до навчання.

2.2 Програма формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі

Як ми зазначили у попередньому дослідженні, що постає необхідність розробки програми формування інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання. З урахуванням досліджень вчених ми створили унікальну і змістовну програму формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання (Додаток А).

Для реалізації програми ми вважаємо представити необхідні принципи її впровадження:

- доступності та науковості;
- систематичності;
- індивідуального підходу;
- врахування віку та можливостей дітей;
- врахування пізнавального інтересу дошкільників;
- партнерства батьків та педагогів закладу дошкільної освіти рис 2.1.

Рисунок 2.1 – Принципи впровадження програми формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання

У закладі дошкільної освіти представлені нами принципи відіграють важливу роль у формуванні особистості дитини дошкільного віку, на нашу думку важливо представити підходи до впровадження програми у закладі дошкільної освіти рис. 2.2.

Рисунок 2.2 – Підходи реалізації програми формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання

У рамках реалізації означених підходів необхідно враховувати напрями роботи з дітьми дошкільного віку. Як ми зазначали у попередніх підрозділах що у рамках інтелектуальної готовності необхідно формувати мовлення дитини, використовувати нетрадиційні техніки роботи. Означені підходи містить наша програма, змістовність яких ми вважаємо представити надалі у дослідженні.

Навчання дітей дошкільного віку монологічного мовлення – це захоплююча подорож, де кожен метод стає ключем до нового відкриття.

Різноманітні методи, такі як: спільне мовлення, інсценівки з іграшками, коментоване малювання, структурно-синтаксична схема, метод моделювання, відкривають двері до світу чіткої, послідовної та виразної мови [4, 6 9].

Кожен метод – це цінний інструмент для розвитку монологічного

мовлення у дітей дошкільного віку.

Інсценівки з іграшками – це не просто гра, це захоплююча подорож у світ активного мовлення, де уява, творчість, фантазія дітей розквітають пишним цвітом. Спільно з вихователем або під його чуйним керівництвом винахідливі оповідачі оживляють історії, перетворюючи їх на міні-вистави з неповторними сюжетами. Інсценування дарує дітям можливість розвивати зв'язне мовлення збагачувати словниковий запас вчитися чітко формулювати думки висловлювати емоції взаємодіяти з однолітками.

Коментоване малювання – це не просто спосіб зобразити на папері образи, фантазії та емоції, це захоплююча подорож у світ спільного творення, фантазії та емоцій. Вихователь, наче вмілий чарівник, створює ситуацію, яка захоплює та надихає дітей на активне мовлення. Під час малювання маленькі творці описують свої дії, почуття та емоції, діляться фантазіями, ідеями та враженнями, спільними зусиллями створюючи, оживляючи та захоплюючи колективну розповідь.

Спільне мовлення – це не просто метод, це захоплююча гра слів, де вихователь та дитина співпрацюють, взаємодіють та творять разом. Вихователь, наче вмілий диригент, починає фразу, а дитина, підхоплюючи мелодію мови, продовжує, розвиває та завершує її. Цей метод особливо ефективний у молодшому дошкільному віці, коли мовленнєві навички, фантазія та творчий потенціал маленьких дослідників лише починають розвиватися, розквітати та зростати.

Структурно-синтаксична схема – це не просто метод, це чарівна карта, яка веде дитину дошкільного віку до успішного, цікавого та емоційного опису предметів, явищ та подій. Педагог, наче вмілий мандрівник, непомітно, без зайвих слів та складних пояснень за допомогою коротких фраз створює план-схему розповіді. Дитина, натхненна, захоплена та зацікавлена цим планом, самостійно доповнює, розширює та збагачує його з власної ініціативи. Структурно-синтаксична схема дарує дітям можливість розвивати зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас, вчитися чітко формулювати думки,

висловлювати емоції та будувати логічні ланцюжки.

Командний метод – це не просто спосіб навчити дітей оповідати, це чарівна мозаїка слів, де кожна дитина додає свій унікальний елемент до спільної картини. Невелика, але згуртована команда складається з трьох-чотирьох дітей, які щиро бажають співпрацювати. Цей метод, наче чарівний пензлик, активізує, розвиває та збагачує процес зв'язного мовлення. Діти вправляються у засвоєнні структури висловлювання, привчаються уважно слухати один одного та вихователя, вчать оцінювати розповіді та розвивають критичне мислення.

Метод моделювання – це не просто спосіб навчити дітей оповідати, це чарівна нитка, яка веде їх через лабіринти сюжету. Цей метод, розроблений Л. Венгером і О. Дяченко, допомагає зосередитися на побудові сюжетної лінії та послідовності основних епізодів розповіді. Його з успіхом можна використовувати при навчанні переказу та складання творчої розповіді.

У навчанні дітей розповіді поряд з методами навчання застосовують також і різноманітні прийоми, основними з яких є: зразок розповіді вихователя, план розповіді, складання розповіді за частинами, колективне складання розповідей та інші. Зупинимося детальніше на деяких з них.

Навчання дітей оповідати – це не просто заучування слів, це чарівна мозаїка, де кожен елемент додає яскравість, унікальність та емоції. Педагог, наче вмілий майстер, володіє різноманітними інструментами для створення цікавих, емоційних та неповторних розповідей.

Серед них зразок розповіді – як чарівний маяк, який освітлює шлях, дає орієнтир та надихає.

План розповіді – наче міцний каркас, що підтримує, структурує та робить розповідь зрозумілою.

Колективний розбір плану – це спільна творчість, де кожна думка та кожна ідея має значення.

Складання розповіді за частинами – наче захоплююча подорож, де кожен крок наближає до мети.

Закінчення розповіді, розпочатої вихователем – це шанс проявити фантазію та додати свою неповторну крапку.

Підказування варіантів сюжету – це ключ до світу безмежних, фантастичних та неймовірних історій. Запитання – наче ниточка, яка з'єднує, роз'яснює та доповнює.

Оцінка – це теплий промінь, який зігріває, заохочує та надихає.

Кожен метод, кожен прийом – це цеглинка в чарівній мозаїці дитячої розповіді. Уміло, з натхненням використовуючи їх, педагог відкриває двері до світу творчості, емоцій та неповторних історій.

Для старших дошкільників результативними прийомами будуть:

- зразок розповіді (у випадках, коли цього потребує ситуація);
- план розповіді (спочатку педагог разом з дітьми детально аналізує складений ним план, потім пропонує їм скласти план самостійно);
- структурно-синтаксична схема розповіді (розроблена Л. Шадріною);
- супровідне мовлення або прийом спільного мовлення;
- розповідь командами;
- складання дітьми розповіді фактичної за змістом;
- зразки розповідей дітей;
- план-вказівка;
- придумування назви до картини;
- складання розповідей за ілюстраціями;
- складання порівняльного опису репродукцій пейзажних картин;
- складання розповідей за серією картин;
- оцінювання та аналіз розповідей самими дітьми (вихователь вказує на помилки, пропонує інші варіанти).
- складання порівняльного опису двох картинок, іграшок або (гра «Бюро знахідок» – підбирають 4-5 пар предметів, схожих за деякими ознаками, наприклад, два автомобілі, двох зайців, дві ляльки та описують їх, порівнюючи).

В старшому дошкільному віці потрібно урізноманітнювати методичні

прийоми навчання розповідання, серед яких:

- співвідношення фраз тексту з ілюстраціями («Знайди картинку до таких слів…»);
- оцінювальне ставлення до картини, ілюстрації;
- порівняльний аналіз ілюстрації та картини на одну і ту саму тему (співставлення розкриття теми різними видами мистецтва);
- порівняння ілюстрацій різних художників до одного і того самого твору;
- обговорення ілюстрацій до творів, створених дітьми.

Отже, у навчанні дітей дошкільного віку розповіданню використовують різноманітні методи та прийоми навчання, які зацікавлюють дітей, роблять освітній процес більш результативнішим.

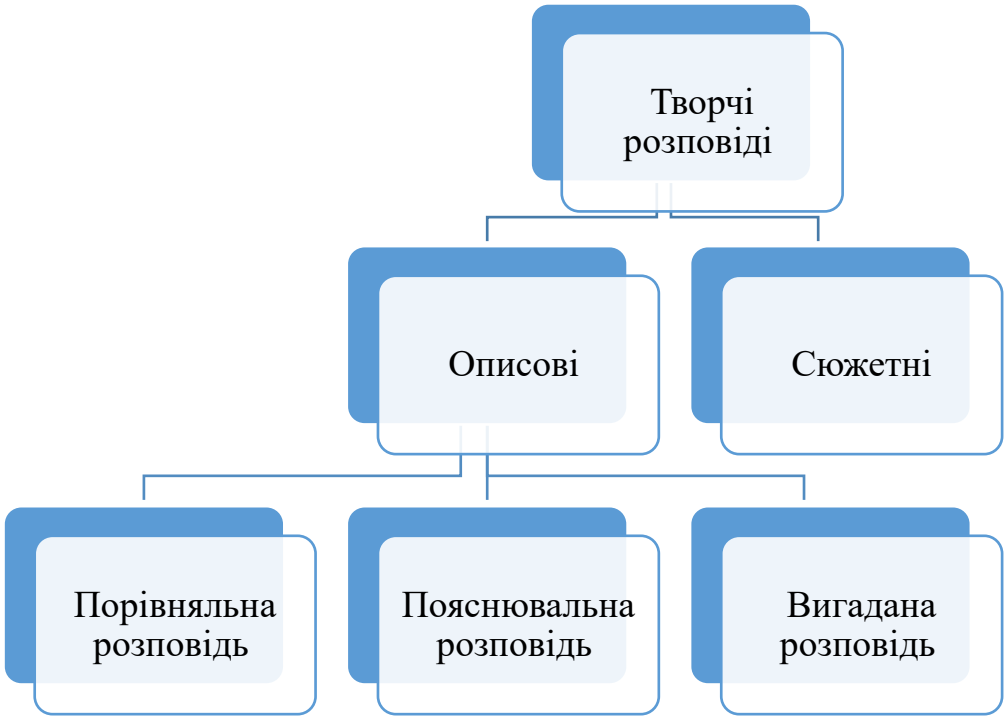

Рисунок 2.3 - Класифікація творчих розповідей дітей дошкільного віку

Для успішного розвитку творчої розповіді у дітей старшого дошкільного віку важливо створити комплекс психолого-педагогічних умов, які стимулюватимуть пізнавальну активність, розвиватимуть мовлення, уяву та

творчі здібності дошкільників.

Умови, які має створити вихователь для розвитку творчої розповіді у дітей старшого дошкільного віку, можна розділити на дві категорії: з точки зору психології та педагогіки.

З точки зору психології:

1. Сприятлива психологічна атмосфера:

- довіра та взаєморозуміння: вихователь має створити атмосферу, де діти не бояться помилок, вільно висловлюють свої думки та почуття, відчувають підтримку та емпатію;

- заохочення творчої ініціативи: важливо стимулювати цікавість, дослідницький дух, креативність та нестандартне мислення;

- вільне вираження емоцій: діти мають відчувати себе комфортно, коли діляться своїми емоціями та переживаннями під час розповіді.

2. Розвиток пізнавальних процесів:

- збагачення знань про навколишній світ: екскурсії, спостереження, читання книг, розповіді розширюють кругозір та дають матеріал для творчості;

- розвиток уяви: використання ігор, вправ, завдань на візуалізацію, фантазування, створення образів;

- розвиток мовлення: читання художніх творів, розповіді вихователя, мовленнєві ігри, вправи на звуковимову, дикцію, словниковий запас.

3. Стимулювання творчого мислення:

- використання відкритих запитань: заохочення до роздумів, аналізу, пошуку нестандартних відповідей;

- запропонування різноманітних тем: вибір тем, які цікавлять дітей, дають можливість для самовираження;

- використання мнемотехнічних прийомів: допомога у запам'ятовуванні інформації, структурування розповіді [7, с. 251-256].

З точки зору педагогіки:

1. Організація цілеспрямованої роботи:

- планування тематики розповідей: врахування вікових особливостей,

інтересів, рівня розвитку дітей;

- підбір методичного забезпечення: картинки, ілюстрації, дидактичні матеріали, аудіо- та відеозаписи;

- використання різноманітних методів та прийомів: розповідь вихователя, читання художніх творів, бесіди, ігри, драматизації, інсценування.

2. Індивідуальний підхід:

- врахування індивідуальних особливостей: темперамент, рівень розвитку мовлення, уяви, креативності;

- підтримка та допомога: вихователь має допомогти кожній дитині розкрити свій потенціал;

- створення ситуацій успіху: заохочення навіть невеликих досягнень, надання конструктивної критики.

3. Співпраця з сім'єю:

- рекомендації батькам: поради щодо розвитку мовлення, уяви, творчості в домашніх умовах;

- залучення батьків до участі в освітньому процесі: спільні творчі завдання, конкурси, виставки.

4. Створення естетичного середовища:

- оформлення групової кімнати: ілюстрації, картини, тематичні виставки, куточок творчості;

- підбір книг, іграшок, дидактичних матеріалів: якісні, естетично оформлені, що стимулюють творчу активність [7, с. 129-136].

Нетрадиційні техніки малювання також стимулюють розвиток фантазії у дітей, адже вони дозволяють створювати нові образи не за шаблоном, а на основі вільного творчого процесу. Наприклад, у техніці малювання нитками або поролоном діти часто отримують несподівані візерунки, які спонукають їх домальовувати деталі та вигадувати власні історії. Це сприяє розвитку сюжетного мислення, що в подальшому може бути корисним не лише у художній діяльності, а й у мовленнєвому розвитку дитини.

Крім того, використання нетрадиційних технік малювання сприяє

емоційному розвитку дошкільників. Малювання нестандартними способами дозволяє дітям виражати свої почуття, емоції та переживання через колір, форму та текстуру. Діти, які відчувають труднощі у вербальному вираженні своїх почуттів, можуть використовувати образотворче мистецтво як засіб емоційного самовираження. Це допомагає знизити рівень тривожності та формує психологічний комфорт під час занять [5, с. 13].

Розвиток творчих здібностей за допомогою нетрадиційних технік малювання також сприяє формуванню навичок експериментування та гнучкості мислення. Діти вчаться комбінувати різні матеріали та способи нанесення фарби, що розширює їхні можливості у створенні художніх композицій. Наприклад, поєднання малювання піском із колажем або використання техніки крапкового розпису дає змогу створювати складні візерунки та оригінальні художні роботи. Такі експерименти вчать дошкільників застосовувати творчий підхід не лише у мистецтві, а й у вирішенні повсякденних завдань [36, с. 87].

Застосування нетрадиційних методів малювання має також соціальний аспект, оскільки сприяє розвитку комунікативних навичок у дітей. У спільній творчій діяльності дошкільники навчаються ділитися матеріалами, обговорювати свої ідеї та підтримувати один одного. Робота у групах допомагає дітям навчитися сприймати думки інших, узгоджувати свої дії та формувати позитивне ставлення до колективної творчості. Це важливо для розвитку емоційного інтелекту та формування вміння працювати в команді.

Нетрадиційні техніки малювання також можуть використовуватися як ефективний інструмент арт-терапії, що сприяє психологічному розвантаженню дітей. Завдяки вільним методам творчості дошкільники можуть позбавлятися напруги, виражати свої емоції та переживання через малюнок. Такі техніки, як малювання пальцями, пінопластом, ватними паличками чи вологим папером, допомагають дітям краще контролювати свої емоційні стани та досягати гармонії у внутрішньому світі.

Важливою перевагою нетрадиційних технік малювання є їхній адаптаційний потенціал у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдяки таким методам творчості діти з порушеннями мовлення, моторики чи сенсорного сприйняття можуть брати активну участь у художньо-естетичній діяльності. Малювання нестандартними способами дозволяє зменшити страх перед невдачами та надає можливість кожній дитині відчути себе успішною у творчості [32, с. 24].

Таким чином, нетрадиційні техніки малювання є ефективним засобом розвитку творчих здібностей дошкільників. Вони сприяють формуванню уяви, креативного мислення, емоційної виразності та соціальних навичок. Завдяки таким методикам діти розширюють свої художні можливості, експериментують із матеріалами та розвивають власний індивідуальний стиль. Включення цих технік у навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти є необхідним для гармонійного розвитку особистості дитини.

Для успішного застосування нетрадиційних технік малювання у роботі з дошкільниками необхідно враховувати кілька педагогічних умов, які сприяють розвитку творчих здібностей дітей:

1. Врахування вікових особливостей дітей. Техніки малювання добиралися відповідно до рівня розвитку моторики, уяви та когнітивних можливостей дошкільників. Завдання поступово ускладнювалися, щоб діти могли освоювати нові прийоми роботи з художніми матеріалами.

2. Систематичне впровадження нетрадиційних технік у навчально-виховний процес. Протягом трьох місяців в експериментальній групі проводилися спеціальні заняття з малювання тричі на тиждень (30-40 хвилин). Контрольна група працювала за традиційною методикою образотворчої діяльності без акценту на нетрадиційні техніки.

Використання різних видів нетрадиційних технік.

- Малювання пальцями, долонями.
- Відбитки природних матеріалів (листя, гілочки, овочі).
- Кляксографія (малювання плямами, роздування фарби).
- Ниткографія (відбитки фарбованих ниток).
- Малювання поролоном, трубочками, штампами.

3. Забезпечення мотивації дітей до творчої діяльності, як складової підготовки дітей до навчання у школі, а саме, інтелектуальної готовності. Використовувалися яскраві матеріали, нестандартні інструменти, створювалися умови для експериментування. Дітей заохочували самостійно вигадувати нові техніки, поєднувати різні матеріали.

Отже, у цьому підрозділі нами розроблено методичні рекомендації до роботи вихователю з дітьми дошкільного віку у напрямі формування основ безпечної поведінки у довкіллі, представлено структурно-логічну модель формування основ безпечної поведінки дітей у закладі дошкільної освіти, окреслено роль вихователя в означеному процесі.

2.3 Аналіз результатів дослідження

У формувальному етапі експерименту ми проводили заходи для дітей дошкільного віку у відповідності до програми (Додаток А). На у наступному етапі дослідження сформованості інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання старших груп Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №145 «Дружна сімейка» Запорізької міської ради представимо результати останній етапів експерименту.

Когнітивний компонент сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання вирізняється наступними результатами: табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Сформованість інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання за когнітивним компонентом

Компонент	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Високий	Середній	Низький
Когнітивний	Контатувальний	ЕГ	15%	25%	20%
		КГ	21%	15%	19%
Когнітивний	Контрольний	ЕГ	18%	10%	7%
		КГ	61%	20%	6%

У даних результатах дослідження ми бачимо, що рівень сформованості

інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання за когнітивним компонентом підвищився, діти проявили знання, а отже, можна дійти висновку, що запропонована нами програма є ефективною та потребує подальшого впровадження у закладах дошкільної освіти.

За емоційно-ціннісним компонентом сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання ми представимо результати дослідження табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Сформованість інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання за емоційно-ціннісним компонентом

Компонент	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Високий	Середній	Низький
Емоційно-ціннісний компонентом	Контатувальний	ЕГ	31%	15%	15%
		КГ	44%	34%	36%
Емоційно-ціннісний компонентом	Контрольний	ЕГ	38%	16%	15%
		КГ	51%	45%	48%

За даними результатами дослідження можемо визначити, що рівень сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання значно підвищився, діти стали більше проявляти бажання вчитися, виявляли свої життєві та національні цінності.

Останній компонент дослідження, це діяльнісний. У якому діти під час гри та інших видів діяльності проявляли свої знання, вміння та навички. Представимо означені результати табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Сформованість інтелектуальної готовності до навчання за діяльнісним компонентом дослідження

Компонент	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Високий	Середній	Низький
Діяльнісний	Контатувальний	ЕГ	21%	16%	19%
		КГ	45%	25%	28%
Діяльнісний	Контрольний	ЕГ	14%	19%	18%
		КГ	37%	24%	43%

За даними результатів дослідження за діяльнісним критерієм можемо зробити висновки, що діти краще засвоїли знання у результаті впровадження програми, могли більше проявити себе у ігровій діяльності.

Отже, у цьому розділі нами ми провели дослідження рівня сформованості інтелектуальної готовності дошкільників до навчання. За результатами дослідження ми дійшли висновку, що на сьогодні педагогам необхідно формувати вміння, знання та навички дошкільників за допомогою різних інтерактивних сучасних форм та методів навчання.

ВИСНОВКИ

У дослідженні ми провели аналіз проблеми формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання. Ми здійснили аналіз робіт вітчизняних та сучасних провідних науковців що досліджують означене питання. Доведено, що означена проблема актуальна на сьогодні та потребує уваги науковців та педагогів закладів дошкільної освіти. Адже, дитина яка готова до навчання, матиме успіхи у початковій школі.

З урахуванням наукових розвідок педагогічної літератури визначено сутність понять, «інтелектуальна готовність до школи», «гра», та інші дотичні темі поняття. Окреслено основні компетентності дітей дошкільного віку, окреслено зміст інтелектуальної готовності до навчання та завдання означеної діяльності.

У дослідженні ми представили особливості формування інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання, визначили та описали елементи інтелектуальної готовності, представили етапи її формування та основні ефективні методи навчання дітей дошкільного віку.

У роботі представлено феномен інтелектуальної готовності дитини до навчання у школі. Підходи до трактування означеного поняття: філософський, соціологічний, психологічний, педагогічний, акмеологічний, системно-діяльнісний. У дослідженні представлено види готовності дитини до навчання у школі: психологічна; мотиваційна; фізична; інтелектуальна; соціальна тощо.

Представлено риси сучасної дитини та їх врахування в освітньому процесі при підготовці дитини до навчання у школі. З урахуванням досліджень вчених нами представлено труднощі, можливості та перспективи дітей у інтелектуальній готовності до навчання дошкільників, до труднощів ми віднесли: нестійка пам’ять, засвоєння дітьми знань відбувається поступово; велика кількість складної інформації; невідповідність інтересам форм та методів навчання; небажання вчитись та отримувати нові знання; пасивний

словник переважає активним (труднощі у висловленні власної думки); недостатній життєвий досвід та кількість знань про навколишній світ. До можливостей і перспектив ми віднесли: гра як провідна діяльність, за допомогою якої дитина отримує знання; можливість отримання знань за допомогою використання сучасних інформаційних технологій; швидке запам'ятовування дозволяє опановувати рідну та іноземні мови; можливості командної роботи, сучасних завдань, що спрямовані на розвиток критичного та креативного мислення; можливості для навчання у НУШ.

У дослідженні визначено елементи інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання: сформованість мовлення; сформованість мислення ; сформованість пізнавального інтересу; розвинуте творче мислення; розвинуте критичне мислення. Також, з урахуванням досліджень вчених окреслено структурні елементи інтелектуальної готовності: виконавча дисципліна та графічні навички , концентрація та вибірковість уваги, навчальна саморегуляція та контроль, розвиток довільної уваги через копіювання .

Визначено ефективні на сьогодні форми роботи з дошкільниками: заняття; ігри; бесіди; квести; театралізація; розваги; вікторини; конкурси тощо. Представлено класифікацію метолів навчання і підготовки дітей до навчання у школі: наочні, словесні, практично-ігрові. Визначено, що саме інтерактивні ігри є ефективним засобом роботи з дітьми дошкільного віку. Представлено ідеї інтерактивних вправ та ігор з дітьми: мікрофон, акваріум, незакінчені речення, сторітелінг, замалюй історію, інтерактивне ранкове привітання, визначено що такий підхід зацікавлює дітей, налаштовує на позитивну мотивацію до навчання.

З урахуванням досліджень вчених визначено, що принципами організації ігор з дітьми дошкільного віку є:принцип доступності та науковості; врахування сезону та погодних умов, місце проведення гри з дошкільниками; врахування вікових та індивідуальних можливостей дітей дошкільного віку. Ми дійшли висновку, що інтерактивні ігри формують, удосконалюють знання дітей, сприяють розвитку психічних пізнавальних процесів. Перспективою

подальшого нашого дослідження є визначення рівнів сформованості інтелектуальної готовності дітей до шкільного навчання.

Проведено педагогічний експеримент у три етапи. Представлено критерії (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісний) та рівні (високий, середній, низький) та показники сформованості інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання. За допомогою спеціально підібраних вправ, ігор, тестів ми визначали рівень сформованості інтелектуальної готовності дитини до шкільного навчання. За даними дослідження ми визначили, що необхідно підбирати ефективні методи та форми навчання задля підвищення рівнів інтелектуальної готовності дітей до школи.

З урахуванням даних дослідження нами розроблено програму формування соціально-комунікативних навичок. Представлено принципи та підходи до впровадження програми. Програма включає діяльності з дітьми з урахуванням дистанційного навчання.

На останньому етапі педагогічного експерименту ми простежили, що рівні сформованості інтелектуальної готовності дітей до школи підвищились, що свідчить про ефективність розробленої програми.

Отже дослідження проведене, мету роботи досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) : у 2 ч. Київ : МЦФЕР-Україна, 2014. Ч. 2. 452 с.

2. Аксьонова О., Аніщук А., Артемова Л., Кононко О. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Нова програма. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

3. Алієва Е. Ю. Діагностична програма «Психологічна готовність дитини до школи». *Психолог дошкілля*. 2017. № 3 (92). С. 1-32.

4. Антонова О. Є. Інтелектуальні здібності у структурі обдарованості особистості. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика*. 2011. Вип. 5. С. 137-144.

5. Антонюк В. З. Теоретичні аспекти інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. Педагогічні науки*. 2012. № 8. С. 4-7.

6. Антощак О., Ганжала І., Ніколаєнко Н. Розуміння – розум – творчість. Київ : Шкільний світ, 2006. 112 с.

7. Бегей В. М., Оліяр М. П., Степанова Л. В., Файчак З. Є. Ігрові форми організації навчальної діяльності учнів у школі І ступеня. Львів : «ПАІС», 1996. 103 с.

8. Бєлєнька Г., Богініч О. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 441 с.

9. Бєлова О. Б. Тенденції психологічної та пізнавальної готовності до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 37. С. 146-149.

10. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : «Мандрівець», 2022. 216 с.

11. Брикунець Л. Готовність дитини до навчання у школі. *Відкритий*

урок : розробки, технології, досвід. 2018. № 12: С. 32-34.

12. Бубін А. О. Проблеми наступності дошкільної та початкової освіти в педагогічній спадщині українських педагогів. *Педагогічні науки*. 2010. Вип. 23. С. 131-134.

13. Бурова А. Організація ігрової діяльності (методичні рекомендації). *Дошкільне виховання*. 2007. № 10. С. 8-13.

14. Гевко І. В. Використання інтерактивних технологій в освіті. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* 2018. № 139. С. 53-60. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13381 (дата звернення: 18.04.2025).

15. Гевко І. В. Використання інтерактивних технологій в освіті. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 139. С. 53-60.

16. Голота Н. Підготовка дітей до школи : практика зарубіжної дошкільної освіти. *Початкова освіта*. 2011. Вип. 48. С. 7-9.

17. Гришко О. І., Карапузова І. В. Сутність і особливості інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку. *Вікові особливості розвитку дітей.* 2007. № 4. URL: https://surli.cc/kkipkw (дата звернення: 13.05.2025).

18. Губенко О. В. Особливості підготовки та адаптації пяти- та шестирічних дітей до школи. *Обдарована дитина*. 2017. № 9. С. 50-56.

19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

20. Доценко С. О. Розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку засобами stem-освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2023. № 52. С. 43-50.

21. Дусанська Л. Готуйте дитину до школи. *Початкова школа*. 2010. № 4. С. 75-76.

22. Забіла Д. Психологічні особливості інтелектуальної готовності дошкільників до навчання. *Синергетичний підхід до проєктування життєвого простору особистості*. 2021. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17138/1/26.pdf(дата звернення:

28.07.2025)

23. Заболотна Н. М. Інтелектуальні здібності як потенціал і ресурс людини. *Науковий вісник Ужгородського університету. Психологія*. 2021. № 1. С. 12-16.

24. Завязун Т. В. Сучасні підходи до проблеми ігрової діяльності дитини дошкільного віку. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 84-89.

25. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Т. О. Піроженко та ін. Київ : Ґенеза, 2016. 88 с.

26. Ікуніна З. І. Особливості формування інтелектуальної готовності майбутніх фахівців у вищій школі. *Наука і освіта*. 2011. № 6. С. 103-106.

27. Ілляшенко Т., Обухівська А., Стадненко Н. Підготовка дітей шестилітнього віку до школи : (Система занять та вправ). *Початкова школа*. 2002. № 7. С. 12-15.

28. Іщенко Л. Використання інтерактивних методів навчання у процесі викладання дисципліни «Дошкільна лінгводидактика». *Педагогічні науки*. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/44/visnuk_15.pdf (дата звернення: 17.05.2025).

29. Камишна О. Л. розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. *Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця : історія, теорія, практика.* 2013. URL: https://academy.ks.ua/wp-content/uploads/2014/05/116.pdf (дата звернення: 17.05.2025).

30. Карабаєва І. І. Діагностика визначення інтелектуальної готовності дітей до шкільного життя: теорія та практика. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 108-114.

31. Ковальова Н. ГРА – розвиток, діяльність, навчання : посібник.

ЮНІСЕФ, 2023. URL: https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/Docs/Pages/gra-rozvitok-diyalnist-navchannya.pdf (дата звернення: 11.09.2025).

32. Козігора М. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16, т. 2. С. 65-72.

33. Колмикова О. Школа майбутнього першокласника. Успішна адаптація дітей 6-річного віку. *Початкова освіта*. 2012. Вип. 30. С. 4-10.

34. Колупаєва Т., Міщеня О., Третяк О. Роль інтерактивних технологій навчання в особистісно-орієнтованій підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Інноватика у вихованні*. 2019. № 9. С. 172-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2019_9_22 (дата звернення: 06.08.2025).

35. Кондратенко Л. Розумові здібності дитини : (Диференційно-діагностичний довідник психолога школи І ступеня). Київ : Главник, 2004. 112 с.

36. Кремінський Б. Г. Вікова залежність прояву ознак інтелектуальної обдарованості. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. URL: http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/4.pdf (дата звернення: 06.08.2025).

37. Лемко Г. І. Значення гри для виховання дитини. *Соціальна педагогіка.* 2008. URL: http://www.rusnauka.com/29_NNM_2008/Pedagogica/36107.doc.htm (дата звернення: 17.05.2025).

38. Мартиненко С. Орієнтовані методики педагогічного діагностування рівнів готовності дитини до навчання в школі. *Початкова школа*. 2008. № 2. С. 39-41.

39. Маруненко І. М. Проблеми дослідження інтелекту. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2012. № 17. С. 75-79.

40. Мельничук І. М. Засоби інтерактивних технологій у традиційному навчанні соціальних працівників у вищій школі. *Вісник Черкаського університету.* 2009. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/1596/1/157-104-109.pdf (дата звернення: 23.04.2025).

41. Нагайчук О. В. Розвиток інтелектуальних здібностей школярів у процесі проектно-технологічної діяльності. URL:

https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3968/1/Rozvy%60tok_intelektual%60ny%60x_zdibnostej_shkolyariv.pdf (дата звернення: 20.05.2025).

42. Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Вовчик-Блакитна О. О. Становлення внутрішньої картини світу дошкільника : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 236 с.

43. Піроженко Т., Карабаєва І., Соловйова Л., Хартман О. Якісна та кількісна характеристика готовності старших дошкільників до навчання у школі. *Психологічний часопис*. 2023. № 9 (1). С. 41-49.

44. Пісоцький О. П. Калюжна А. М. Проблема формування інтелектуальної готовності до школи дітей шостого-сьомого року життя. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 3. С. 20-26.

45. Плющик Є. В., Титова О. Р., Малішевська І. В. Інтерактивне навчання у закладах у дошкільної освіти як взаємодія дітей із навчальним оточенням. *Innovations and prospects in modern science*. 2023. URL: https://eprints.zu.edu.ua/38793/1/083-087.pdf (дата звернення: 17.08.2025).

46. Покорна Л. М. Інтелектуальна та особистісна готовність дитини до засвоєння другої мови. *Педагогічні науки.* 2014. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/68ddb649-3ad5-46ad-adba-74cc0a7d2762/content (дата звернення: 17.08.2025).

47. Про дошкільну освіту : Закон України від 6 червня 2024 року № 3788-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text (дата звернення: 19.04.2025).

48. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи / упоряд. : К. Муліка. Полтава : ПОІППО, 2008. 84 с.

49. Романєєва І. В., Колотій Н. М. Йдемо до школи: поради початківцям : Книга для батьків шестирічних дітей. Харків : Країна мрій, 2004. 88 с.

50. Руденок А. І. Дуднік К. І. Особливості підготовки дітей до школи засобами інтерактивних ігор в умовах військового стану. *Габітус*. 2022. Вип. 44. С. 106-113. URL: http://habitus.od.ua/journals/2022/44-2022/18.pdf (дата

звернення: 17.08.2025).

51. Силенок Г. А. Інтелект та інтелектуальний розвиток особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Фізика і математика у вищій і середній школі*. 2014. Вип. 13. С. 98-104.

52. Скорич Л. П. Психологічні умови готовності дитини до шкільного навчання. *Проблеми сучасної психології*. 2009. Вип. 4. С. 389-399.

53. Ставицька І. В., Куценок Н. М., Корбут О. Г., Свиридова Л. Г. Особливості застосування інтерактивних ігор в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79, т. 2. С. 126-129.

54. Сучасні технології в освіті. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. / упоряд. : Т. В. Філімонова, С. В. Тарнавська, І. О. Орищенко та ін. Київ : Вища шк., 2015. 377 с.

55. Тарнавська Л. С. Сучасний погляд на готовність до НУШ. *Бібліотека методичних матеріалів*. 2022. URL: https://vseosvita.ua/library/suchasnyi-pohlyad-na-hotovnist-do-nush-560092.html (дата звернення: 17.07.2025).

56. Терещенко Л. Готовність дитини до навчання у школі: інтелектуальний аспект. *Практичний психолог*. 2021. № 12. URL: https://epsiholog.expertus.com.ua/938521 (дата звернення: 17.09.2025).

57. Туз Л. Г. Коломієць С. Г. Психологічні особливості розвитку інтелектуальних здібностей дітей молодшого підліткового віку. *Габітус*. 2025. Вип. 74. С. 293-296.

58. Чекстере О. Ю. Соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 265-272.

59. Черній І. Навчально-інтелектуальні уміння молодших школярів. *Науково-методична робота.* URL: https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-

metodychna-robota/95-innovatsiini-pedahohichni-tekhnolohii-v-zahalnoosvitnii-shkoli-teoriia-ta-praktyka/410-navchalno-intelektualni-uminnya-molodshikh-shkolyariv (дата звернення: 17.05.2025).

60. Шевченко С. О. Інтелектуальна готовність дитини до школи. *Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика* : матеріали IV Всеукри конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Одеса, 5 листоп. 2024 р.). Одеса, 2024. Вип. IV. С. 105-110.

61. Шмаргун В. М. Вікові та індивідуальні психосоматичні особливості дітей як предиктори розумового розвитку (молодший шкільний і підлітковий вік) : дис. … д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2010. 416 с.

62. Шмаргун В. М. Психосоматичні особливості в інтелектуальному розвитку дітей : монографія. Київ : Університет «Україна», 2009. 471 с.

63. Шмаргун В., Гапонько А. *Інтелектуальні здібності людини. Проблеми гуманітарних наук. Психологія*. 2015. Вип. 35 URL: http://phsps.dspu.edu.ua/article/view/158981 (дата звернення: 17.08.2025).

64. Шубер С. В. Інтерактивні ігри як засіб підвищення мотивації до навчання. *Бібліотека методичних матеріалів*. 2024. URL: https://vseosvita.ua/library/interaktyvni-ihry-iak-zasib-pidvyshchennia-motyvatsii-do-navchannia-831373.html (дата звернення: 05.09.2025).

65. Щербина В. І., Волкова О. В., Романенко О. В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

66. Яцина С. М. Особливості методики використання інтерактивної технології навчання на уроках літературного читання в початковій школі. *Методика шкільного навчання*. 2022. № 3. URL: http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/386 (дата звернення: 17.09.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі

Пояснювальна записка.

В умовах 2026 року дистанційна форма навчання стала невід'ємною частиною освітнього процесу. Для дітей старшого дошкільного віку (5–6 років) соціалізація є провідною лінією розвитку, проте обмеження фізичних контактів створює ризики «цифрової ізоляції». Програма спрямована на подолання бар'єрів у спілкуванні через екран, використання з дітьми інтерактивних ігор, забезпечення дистанційного, змішаного та очного навчання дошкільників, навчання дітей культурі віртуальної взаємодії та збереження емоційного інтелекту в цифровому середовищі, що сприяє ефективній підготовці до навчання у школі. Систематичні заняття з дитиною – запорука її всебічного розвитку та успішної підготовки до шкільного навчання.

Саме тому виникла необхідність створення програми формування інтелектуальної готовності до навчання у школі засобами інтерактивних ігор у дітей старшого дошкільного віку в умовах дистанційної освіти. Ця програма розрахована на розвиток творчої уяви, креативного мислення за допомогою дидактичних ігор, вправ та поглиблену роботу з різноманітними матеріалами, інструментами, способами та прийомами необхідними для роботи з папером, солоним тістом, природним та покидьковим матеріалами тощо. Отримані вироби – це панно, іграшки, предмети побуту та подарунки-сувеніри у рамках творчої та інтелектуальної готовності дитини до навчання у школі.

Мета програми: формування в дітей старшого дошкільного віку інтелектуальної готовності до навчання у школі, системи навичок

конструктивного спілкування, здатності до емпатії, співпраці та розв'язання конфліктів за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), використання з дітьми інтерактивних ігор.

Основні завдання:

- Когнітивні: ознайомити з правилами цифрового етикету (нетикету) та засобами виразності (міміка, жести, інтонація) у відеоформаті.

- Розвивальні: розвивати вміння ініціювати діалог, слухати співрозмовника та працювати в малих групах у віртуальних сесійних залах, використовувати нетрадиційні форми роботи з дітьми дошкільного віку;

- Виховні: виховувати почуття відповідальності, толерантності та навички безпечної поведінки в Інтернеті.

- Корекційні: знижувати рівень тривожності під час онлайн-взаємодії.

Цільова група: Діти 5–6(7) років, педагоги закладу дошкільної освіти, батьки.

Структура та зміст програми.

Програма розрахована на два місяці занять (зазвичай 1–2 рази на тиждень) тривалістю не більше 20–25 хвилин (згідно з санітарними нормами 2025 р.).

Блоки програми:

- «Я та мій екран»: знайомство з інструментами зв'язку, подолання страху перед камерою;

- «Емоції онлайн»: розпізнавання настрою за виразом обличчя на екрані, використання емодзі як допоміжних засобів.

- «Ми – команда»: групові ігри, квести та спільні творчі проєкти в дистанційному режимі.

- «Цифрова ввічливість»: правила мікрофона, черговість у розмові, повага до простору іншого.

- «Творчість»: застосування нетрадиційних технік малювання у рамках інтелектуального розвитку дошкільників.

- «Мовлення»: розвиток мовлення, поповнення словникового запасу у

рамках інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі

- «Знання»: надання дітям знань про навчання у школі.

Методи та форми роботи:

1. Інтерактивні ігри: «Вгадай емоцію», «Передай усмішку через камеру», «Спільне малювання на віртуальній дошці» тощо.

2. Метод проєктів: створення коротких відеопривітань або спільних цифрових колажів.

3. Кооперативне навчання: Робота в парах у «breakout rooms».

4. Психогімнастика: Вправи на зняття напруги очей та м'язів.

Поради щодо організації роботи вихователя у напрямі формування інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі:

- проводити бесіди, які розширюють навколишній світ дошкільників та орієнтують їх у навколишньому світі;

- використовувати різноманітні дидактичні, розвивальні ігри спрямовані на розвиток уяви, фантазії та креативного мислення;

- використовувати ІКТ (презентації, фільми, ігри, музика);

- створювати умови для дослідів та спостережень, які сприяють виявленню властивостей матеріалів, розвитку інтелекту дошкільників;

- впроваджувати ігровий та діяльнісний підхід з дітьми дошкільного віку;

- організовувати практичну роботу дошкільників за принципом поступового ускладнення від знайомих знань та вмінь до оволодівання нових, розвиваючи їх аналітичні, конструктивні мовленнєві та творчі здібності;

- планувати роботу таким чином, щоб постійно удосконалювати вміння дітей, заохочувати їх самостійно, творчо використовувати набуті знання та вміння, виховувати впевненість у власних силах;

- створювати атмосферу радості та успіху від навчання.

Робота з батьками:

- залучення батьків до спільної творчості з дітьми шляхом спільних заходів, організації вікторин, ігор та розваг тощо;

- проведення систематичних відкритих занять, вистав театралізованої діяльності дошкільників;

- проведення консультативно-роз'яснювальної роботи, педагогізація знань батьків;

- проведення дня відкритих дверей, майстер-класів;

- проведення анкетування за результатами проведення заходів, що передбачені програмою;

- організація батьківських зборів.

Очікувані результати.

У результаті впровадження програми діти дошкільного віку мають знати та вміти:

- знати про навчання в школі;

- вільно вступати в діалог під час відеоконференцій;

- висловлювати власні почуття та розуміти емоційний стан однолітків за візуальними та звуковими ознаками;

- дотримуватися черговості у спілкуванні, не перебиваючи інших;

- співпрацювати з іншими дітьми для досягнення спільної мети в онлайн-іграх чи завданнях;

Ресурсне забезпечення:

- платформи для відеозв'язку (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams);

- інтерактивні онлайн-сервіси (Padlet, Miro, LearningApps);

- методичний кейс (відеоінструкції для батьків, картки-символи).

Додаток Б

Форми, методи, методики діагностики сформованості інтелектуальної готовності дитини до навчання в школі

Проводимо експрес діагностику.

Експрес-діагностика складається з двох частин.

До проведення експрес-діагностики створіть оптимально затишні умови.

Під час першої частини практичний психолог задає дитині запитання, веде з нею бесіду.

Орієнтовний перелік запитань для бесіди з дитиною:

- Назви своє прізвище, ім’я, по батькові.
- Назви прізвище, ім’я, по батькові мами й тата.
- Ти дівчинка чи хлопчик?
- Ким ти будеш, коли виростеш — жінкою чи чоловіком?
- У тебе є братик чи сестричка? Хто старший?
- Зараз ранок чи вечір (день чи ранок)?
- Ким працюють твої тато, мама?
- Ти любиш малювати?
- Якого кольору цей олівець? А сукня?
- Покажи пальчиком на своє праве око, ліве вухо.
- Яких тварин ти знаєш?
- Яких ти знаєш птахів?
- Хто більший: корова чи коза? Птах чи бджола?
- У кого більше лап: у собаки чи у півня?
- Ти хочеш навчатися у школі?

У другій частині експрес-діагностики передбачають психологічні тести готовності дитини до навчання у школі.

Орієнтовні тести.

- Тест словникового запасу.

- Тест фонематичного слуху.
- Тест короткочасної пам’яті.
- Тест копіювання безглуздих складів.
- Тест на здатність до найпростіших умовиводів.
- Тест на визначення рівня розумової активності.

Діти віком 6-7 років зберігають оптимальний рівень розумової працездатності протягом доволі короткого часу. Тому тривалість має становити:

- співбесіди – не більше 30 хв.;
- тестування – 15-20 хв.

Закінчивши експрес-діагностику, проведіть підсумкову бесіду з батьками за результатами.

Результати експрес-діагностики зафіксуйте у Картці експрес-діагностики готовності дитини до навчання у школі.

Якщо переважають високі психологічні показники, а низьких зовсім немає, то готовність дитини до школи –достатня.

За переваги низьких показників висновок сам собою – недостатній рівень психологічної готовності дитини до навчання у школі.

Кілька порад до проведення співбесіди з дитиною

Забезпечуйте позитивну психологічну атмосферу	- обстеження має відбуватися за присутності батьків, що знімає у дітей і батьків небажане напруження
Спостерігайте за дитиною	- фіксуйте специфіку поведінки дитини під час виконання завдань
Давайте батькам завдання під час роботи з дитиною: заповнити анкети	- так батьки не матимуть змоги прямо чи опосередковано впливати на відповіді дитини й одночасно менш усвідомлено даватимуть відповіді на питання анкети

Тест копіювання безглуздих складів

Мета: виявити рівень розвитку саморегуляції.

Обладнання: 10 карток зі складами, які написані від руки; олівець, чиста картка.

Інструкція.

Оберіть одну з 10-ти карток зі складами та зверніться до дитини:

- На цій картці щось написано. Ти ще не вмієш писати, але спробуй просто це перемалювати. Я тобі даю точно таку картку, як і в мене. Добре придивися та перемалюй так само.

Варіанти складів, написаних на картках:

1. Вел зу бот
2. Ко рат вен
3. Са пре веж:
4. Пул ке бат
5. Кот взо ли
6. Бру то шас
7. Тор же мур
8. Лу кеб шан
9. Су боз кин
10. Гор ну маж:

Зауважте!

Ці склади містять усі графічні елементи, які необхідні для прогнозування успішності оволодіння навичками письма.

Час виконання завдання необмежений.

Якщо дитина при виконанні завдання особливо повільна, то це свідчить про флегматичний тип темпераменту.

Якщо дитина несмілива, можна запропонувати їй спочатку намалювати будиночок, потім – геометричні фігури. І лише після цього запропонувати перемалювати склади. При цьому оцінювати слід тільки останнє завдання.

Роботу дитини прикріпіть до Картки експрес-діагностики готовності дитини до навчання у школі.

Оцінювання результатів.

При підбитті підсумків тесту копіювання безглуздих складів використовують п’ятибальну шкалу оцінювання (від 1 до 5).

Інтерпретація результатів:

- 1 бал – «каракулі»;

- 2 бали – є подібність до зразка, але розпізнати можна не більше трьох літер;

- 3 бали – можна прочитати щонайменше чотири літери;

- 4 бали – можна прочитати всі літери;

- 5 балів – кожна літера написана чітко, вся фраза має нахил не більше ніж 30°.

Кількість отриманих балів визначають за єдиними критеріями.

Кількість отриманих балів	Рівень розвитку саморегуляції
1	низький
2–3	середній
4–5	високий

Тест короткочасної пам’яті

Мета:виявити рівень розвитку короткочасної пам’яті дитини.

Інструкція.

Вихователь звертається до дитини:

- Тобі подобається слухати різні історії? Я розповім одне маленьке оповідання, а ти уважно слухай, щоб добре його запам’ятати. Потім ти мені перекажеш слово в слово. Спробуй нічого не забути і не додавати. Згоден?

Зазвичай дитина відповідає згодою.

Варіант оповідання:

Були собі три хлопчики: Миколка, Петрик та Іванко. Миколка нижчий за Петрика, Петрик нижчий за Іванка.

Якщо дитина не може повністю відтворити ці три фрази, необхідно повторити їх ще раз.

Оцінювання результатів.

Щоб підбити підсумки цього тесту, підрахуйте: скільки разів ви повторили текст, аби дитина його запам’ятала і переповіла.

Що менше знадобилося повторень, то вищим є рівень короткочасної

пам’яті.

Інтерпретація результатів:

Вікова група	Рівень розвитку короткочасної пам’яті		
	низький	середній	високий
	кількість повторень		
Шестирічні діти	понад 8	4–7	1–3
Семирічні діти	понад 7	3–6	1–2

Тест на визначення рівня розумової активності

Мета:встановити рівень розумової активності дитини; підбити підсумки експрес-діагностики; ухвалити рішення щодо інтелектуально-психологічної готовності дитини до навчання у школі.

Інструкція.

Рівень розумової активності практичний психолог має визначити на підставі спостережень за виконанням дитиною всіх п’яти тестів.

При цьому застосовні такі критерії:

Рівень розумової активності	Поведінка дитини під час експрес-діагностики
Низький	- Інтерес дитини до виконання тестових завдань зумовлений, головним чином, невідомою для неї обстановкою. - Виконувати завдання дитина розпочинає лише після додаткових спонукань; у процесі роботи часто відволікається
Середній	- Дитина не виявляє особливого інтересу до виконання запропонованих тестових завдань
Високий	- Дитина виявляє інтерес до запропонованих завдань, обстановки, у якій здійснюють експрес-діагностику, до практичного психолога; підтримує з ним розмову, сама ставить запитання. - Без зволікання розпочинає виконувати тестові завдання; докладає зусиль для подолання труднощів, що виникають у роботі; нерідко намагається продовжити спілкування з практичним психологом. - Під час виконання тесту словника охоче включається в ігрову ситуацію, вносить у неї елементи ініціативи, фантазії, творчості

Тест на здатність до найпростіших висновків

Мета:виявити здатність дитини до найпростіших умовиводів.

Інструкція.

Практичний психолог пропонує дитині уважно прослухати одне з двох оповідань та відповісти на запитання.

Варіанти оповідань:

I. Були собі три дівчинки: Оля, Надійка й Наталка. Оля молодша за Надійку, Надійка молодша за Наталку. Яка з дівчат найстарша? Яка наймолодша?

II. Було собі троє хлопчиків: Коля, Дмитрик та Іван. Коля малює краще за Дмитрика, а Дмитрик малює краще за Івана. Хто з хлопчиків малює найкраще? А хто малює найгірше?

Оцінювання результатів.

Для підбиття підсумків тесту на здатність дитини до найпростіших умовиводів підрахуйте, скільки разів ви повторили обраний варіант оповідання, щоб дитина його запам’ятала і дала правильну відповідь на запитання.

Результати підраховуються з урахуванням часу проведення та стану, настрою дитини, впливу можливих зовнішніх факторів що є важливими факторами у проведенні діагностики.

Інтерпретація результатів:

Вікова група	Рівень розвитку здатності дитини до найпростіших умовиводів		
	низький	середній	високий
	кількість повторень		
Шестирічні діти	понад 10	4–9	1–3
Семирічні діти	понад 8	3–7	1–2

Тест словникового запасу

Мета:виявити рівень словникового розвитку дитини.

Обладнання:вісім рівноцінних наборів слів.

Інструкція.

Вихователь обирає один із восьми наборів слів і звертається до дитини:

- Уяви собі, що ти зустрівся з людиною з іншої країни, яка погано розуміє українську мову. І от вона попросила тебе пояснити, що означає слово «велосипед». Як ти поясниш?

Варіанти наборів слів для визначення рівня словникового розвитку:

Варіант	Набір слів
Перший	Велосипед, цвях, лист, парасолька, хутро, герой, качатися, з'єднувати, кусати, гострий
Другий	Літак, молоток, книжка, плащ, пір'я, друг, стрибати, розділяти, бити, тупий
Третій	Автомобіль, віник, блокнот, чоботи, луска, боягуз, бігти, зв'язувати, щипати, колючий
Четвертий	Автобус, лопата, альбом, капелюх, пух, наклепник, крутитися, розв'язувати, чухати, м'який
П'ятий	Мотоцикл, щітка, зошит, черевики, шкура, ворог,
Шостий	Пароплав, граблі, посилка, пальто, волосся, нероба, їхати, різати, розкидати, твердий
Сьомий	Човен, ганчірка, ручка, рукавиця, шкіра, ледар, повзти, приліпити, жувати, липкий
Восьмий	Самокат, викрутка, журнал, хустка, кігті, умілець, кружляти, відриватися, складати, мокрий

Проведення такого тесту дає змогу оцінити пасивний (знання значень окремих слів) і активний (уживання тих чи тих слів у активному мовленні) словники дитини.

Під час проведення тесту стежте:

- за темпом, у якому дитина відповідає;

- чи не є мовлення дитини занадто уповільненим.

Оцінювання результатів.

При підбитті підсумків тесту словника використовують чотирибальну шкалу оцінювання (від 0 до 2). Бали виставляють за кожне з 10-ти слів набору.

Максимальна кількість балів за тест словника–20.

Зауважте!

Оскільки словниковий запас дітей швидко збагачується, відповіді «шестирічок» і «семирічок» варто оцінювати по-різному, висуваючи до

останніх підвищені вимоги.

Інтерпретація результатів:

0 балів – відсутність розуміння слова: дитина не знає значення слова або неправильно його пояснює;

1 бал – дитина розуміє значення слова, але пояснити його може лише за допомогою жестів або малюнка;

1,5 бала – дитина вербально описує предмет, дію чи ознаку;

2 бали – дитина дає визначення предмета, дії чи ознаки.

Для визначення рівня словникового розвитку використовуйте таблицю:

Вікова група	Рівень словникового розвитку		
	низький	середній	високий
	кількість балів		
Шестирічні діти	6,5	7–13	понад 13,5
Семирічні діти	11,5	12–16	понад 16,5

Тест фонематичного слуху

Мета:перевірити рівень фонематичного слуху.

Інструкція.

Вихователь пропонує дитині:

- Пограймося? Я повторюватиму певне слово багато разів — а ти уважно слухай. Якщо я назву інше слово, одразу плескай у долоні (показує). Цим ти вкажеш мені на мою помилку. Потім — назви те слово, яке я сказала помилково.

- Спробуємо? Слухай: рама, рама, рама, рама, вікно, рама, рама...

= Почувши слово «вікно», дитина плескає в долоні й говорить: «Ви сказали “вікно”» =

Зауважте!

Тест складається з чотирьох завдань:

- перше пропонують лише для ознайомлення і тренування (його результати не слід враховувати при оцінюванні)

- решта завдань – залікові.

Лише переконавшись, що дитина зрозуміла правила, розпочинайте тест.

Якщо у певному рядку дитина не може виявити «зайве» слово або помиляється, то виконайте одне-два з наступних завдання, а потім поверніться до того рядка знову й повторити його повільніше (одне слово на 1,5 сек.).

I

(Р–Л) Поріг, поріг, поріг, політ, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг, поріг

(Р–Л) Рама, рама, рама, рама, лама, рама, рама, рама, рама, рама, рама

(Р–Л) Рампа, рампа, рампа, рампа, лампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа

(С–Ш) Ситий, ситий, ситий, ситий, шитий, ситий, ситий, ситий, ситий, ситий, ситий

II

(К–З) Коса, коса, коса, коса, коса, коса, коза, коса, коса, коса, коса

(С–З) Сірка, сірка, сірка, зірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка, сірка

(С–Ц) Світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, світ, цвіт, світ

(В–Ф) Ваза, ваза, ваза, ваза, ваза, фаза, ваза, ваза, ваза, ваза, ваза, ваза, ваза

III

(Ш–Ж) Шар, шар, шар, жар, шар, шар, шар, шар, шар, шар, шар

(Ч–Щ) Плащ, плащ, плащ, плащ, плащ, плащ, плащ, плащ, плач, плащ

(Ш–Ч) Шашка, шашка, шашка, чашка, шашка, шашка, шашка, шашка, шашка

(С–Ш) Шукати, шукати, сукати, шукати, шукати, шукати, шукати, шукати, шукати

IV

(Г–К) Гора, гора, гора, гора, **кора**, гора, гора, гора, гора, гора, гора

(Г–З) Гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, гірка, **зірка**, гірка

(Г–К) Голос, голос, голос, голос, голос, голос, голос, **колос**, голос, голос,

голос

(Г–Х) Догодити, догодити, догодити, **доходити**, догодити, догодити, догодити

Оцінювання результатів.

При підбитті підсумків тесту фонематичного слуху використовують чотирибальну шкалу оцінювання (від 0 до 3).

Вищий бал виставляють лише за умови, що дитина бездоганно виконала всі три завдання тесту.

Якщо дитина при виконанні завдань припустилася помилок, то бали слід виставляти за тим завданням, яке виконано найгірше.

Практичному психологу необхідно записати кожне слово, в якому не було відмічено зміни фонем.

Інтерпретація результатів:

- 0 балів – дитина не помітила «зайвого» слова у жодному завданні; при виконанні тесту були застосовані повторювання та уповільнене промовляння рядків;

- 1 бал – дитина помітила «зайві» слова лише при повторенні рядків в уповільненому темпі;

- 2 бали – дитина помітила «зайве» слово за звичайного темпу подання слів, але не плеснула в долоні. «Зайве» слово назвала лише після подання усього рядка;

- 3 бали – дитина вчасно плеснула в долоні та правильно назвала «зайві» слова в усіх завданнях з першого подання.

Кількість отриманих балів	Рівень розвитку фонематичного слуху
0	низький
1–2	середній
3	високий